

Zmiznutie pána Eliáša

RUDO MORIC

Z pan-

ského domu na Ventúrskej ulici vyletel koč, ktorý ťahal pár utešených paríp. Srsť sa im ligotala v pálivom slnku. Raz jedna, raz druhá paripa bujaro zaerdžala. A na baku ľahkého kočiara sedel sám pán Eliáš, od zlosti červený ako rak.

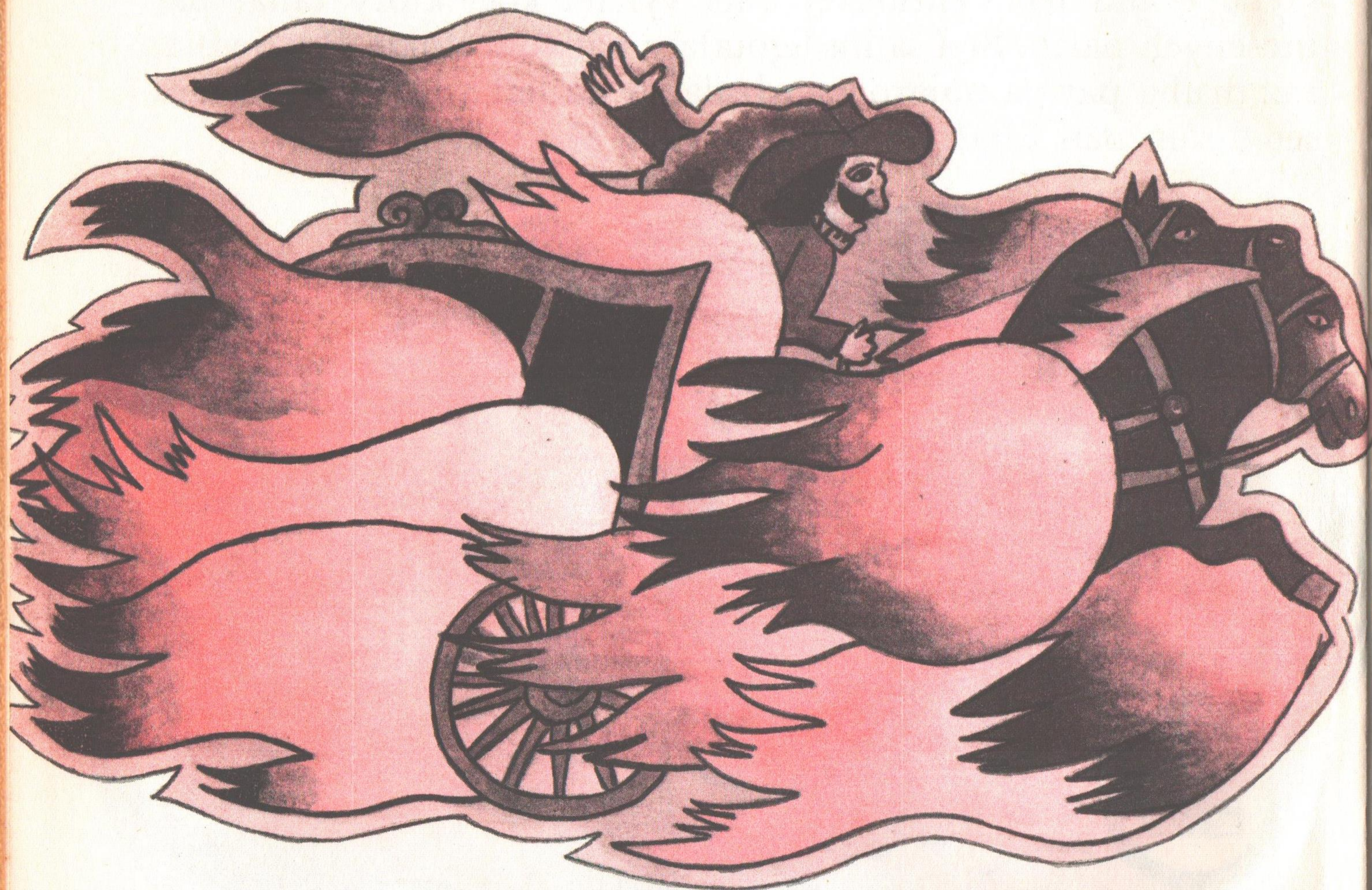

„Čvarga akási, ja vám ukážem búriť sa!“

Ohnivý záprah, ako Bratislavčania volali kone pána Eliáša, zamieril k Michalskej bráne. Spod kopyt frkali iskry, kolesá hrkotali na kamennej dlažbe. Ľudia ustrašene bežali alebo v poslednej chvíli uskakovali na obe strany. Ech, poznali oni pána Eliáša, veru dobre ho poznali! Jeho ohnivé paripy sa nikomu nevyhýbali. Neraz sa stalo, že kto zavčasu neuhol, dostal sa pod kopytá alebo pod kolesá. Pán

odovzdávala svoje bohatstvá a on si žil lári-fári a dínom-dánom, kým na jeho majeri za Seelendorfom hrdlačilo množstvo chudákov. Naverboval ich kdesi na Horniakoch, a veru verboval ich skôr pozlotky ako podobrotky.

Najviac ľudí na poliach mal až hen od rieky Kysuce, a práve títo Kysučania začali frflať a búriť sa. A veru aj mali prečo. Neboli naučení na pekelné horúčavy, v ktorých museli lopotiť od svitu do mrku. A to pri strave, ktorá nebola

Eliáš si z toho nič nerobil. A nebolo sily, ktorá by mu zabránila v divej jazde. Ani slávny magistrát nič nezmohol, lebo bol odkázaný na peniaze tohto šľachtica.

A veru pán Eliáš bol bohatý človek. Jeden z najbohatších, ak nie samý prvý. Zem mu

pre ľudí, skôr pre zvieratá. A pod ustavičným šviháním hajdúskych korbáčov.

A práve posledné správy o rebelovaní poddaných nazlostili pána Eliáša. Preto ihneď dal priať a potom letel na svoje majetky, aby ukázal nevďačníkom, čo je on za pána.

Najprv zastavil na majeri, ale iba na chvíľku, aby vzal so sebou hajdúchov, čo neboli na poli.

Potom priletel ako šarkan na pole. Pritiahol liace a koč zastal.

Vôkol sa hrbili ľudia, čo zatínali grace do vysušenej tvrdej zeme. Holé chrbty sužovala pálava. A len čo sa podaktorý chrbát vystrel, už naň dopadol hajdúchov korbáč.

Ale pohľad na tieto zjazvené chrbty poliate potom a vyziabnuté od roboty nijako nedojoval rozpáleného Eliáša.

„Zožeňte mi sem tú čvargu!“ skríkol na hajdúchov.

Čochvíľa všetko stálo pred pánom. Telá zhrbené, v pohľadoch úzkosť. Iba z podaktorých očí šlahali plamienky vzdoru.

„Och, vy čvarga akási!“ rozkričal sa pán Eliáš na ľudí. „Tak vy sa teda búrite, rebelujete! No veď počkajte! Dám vás vytiahnuť na dereš, skorbáčujem vás, až franforce kože budú lietať široko-ďaleko na poli. A teraz marš do roboty!“

Pán Eliáš sa až zadúšal od zlosti. Z úst mu lietali nielen slová, ale aj sliny. A oči blesky metali.

Ľudia sa však nehýbali. Boli zamračení, podaktorí hľadeli do zeme, iní sa obzerali po druhých, ale nik sa nehol, nik neurobil krok.

„Tak hnite sa, banda jedna!“ zrukol Eliáš a krv sa mu vovalila do tváre.

A keď znova nič, priskočil k prvému radu a bičom šlahol po tvári akéhosi chlapca.

Chlapecovi navrel červený pás a krv mu vystrekla z čerstvej rany.

Keď to videla chlapcova mať, čo stála vedľa, skočila k synovi a rozplakala sa:

„Adamko, Adamko, nezabil ťa?“

„Choď robiť, stará,“ priskočil pán Eliáš k materi a bič nad hlavou. „Choď robiť, lebo aj teba vyšlahám!“

Vtedy sa chlapcova mať vystrela a skríkla na pána Eliáša:

„Ohava akási, ešte deti nám budeš kaličiť! Počkaj, keď sa mi muž vráti od vojska, nájde ťa, aj keby si sa pod zem schoval.“

Nedoriekla. Pán dal pokyn a dvaja drábi sa

vrhli na matku, zvalili ju na zem a poviazali.

„Vyťať sto palíc!“ vyštekol pán Eliáš. „A vy všetci sa budete na to dívať, aby vám prešla chuť rebelovať!“

Hajdúsi v mihu hodili ženu dolu tvárou na vyprahnutú zem. A jeden z nich hneď ju aj začal mlátiť palicou. Pán Eliáš nahlas rátal údery. Poddaní zatínali päsťe i zuby a temno hučali.

Zrazu spomedzi nich vyskočil Adam, syn katovanej matere.

„Nechajte mi mať na pokoji, radšej mňa!“

A keď ho nepočúvali, zdvihol ruky nad hlavu, akoby chcel udrieť, a zakričal:

„Preklnám ťa, pán Eliáš, všetkých vás preklnám, zloduchovia! Prepadnite sa na tomto mieste, aby vás ani jedného táto zem nenosila!“

Hneď nato v mdlobách padol na zem, lebo nevládal hľadieť na trýzeň vlastnej matere.

Ale v tej samej chvíli zahrnelo. Z čistého neba udrel hrom, zem sa zatriasla a strašný hukot nastal vôkol. Všetkých okolostojacich obkolesila taká žiara, až museli zavrieť oči. A keď sa zase všetko utíšilo a poddaní jeden po druhom oči otvárali, nemohli uveriť tomu, čo videli. Na mieste, kde predtým stál pán Eliáš a jeho hintov, kde stáli hajdúsi, bola velikánska priepasť. Pán i jeho paripy a jeho potrimiskári

zmizli v nej a jama sa rýchlo zaplňala vodou. A zrazu na hladinu vyplávalo veľké drevo a na ňom ležalo ako bezduché matkino telo.

Ľudia sa chytró prebrali zo zdesenia a priskočili k vode, uchytili ženu a vytiahli ju na breh. Kým ju prebrali k životu, jama bola plná, po okraj plnučká vody.

Od toho času pána Eliáša a jeho hajdúchov nikto nevidel. Z paloty na Ventúrskej už nevylietali paripy, ktoré ľudia nazývali ohnivým záprahom. A tam za Seelendorfom ostala priehlbeň plná vody. Ľudia potrebovali zem, nuž chceli jamu zasypať, ale sa im to nepodarilo. Ba čo viac, voda sa rozširovala po okolí, presakovala do zeme, zalievala kraj, takže vznikali širošie močariny. Táto zem bola bahnistá a nebezpečná, kto sa opovážil na ňu stúpiť, na súš sa nevrátil.

A tak sa ľudia začali vyhýbať týmto miestami. A pomenovali ich Malým Šúrom.

Slovenské národné povstanie

ŠTEFAN MORAVČÍK

Bolo zle.

Bolo ťažko.

Náš človek bol malý ako Janko Hraško.

Ale hrdina!

Spomíname: slzy slané
vystriedali chvíle slávne
a prišla hodina,
čo víťazne zaspievala
salvou prudkou!

Dal si nám život,
neznámy hrdina,
ako meč skutý
z tvojich smelých skutkov.

Zberová poviedka

PETER ŠEVČOVIČ

Keď bol Berco Tvrdoň štvrtákom, vypátral v ruinách mestského centra pivnicu plnú papierových škatúľ, starých handier a kadečoho iného. Vďaka tomu vyhrali štvrtáci školskú súťaž v zbere odpadových surovín a v septembri zvolil triedny aktív V. A. Berca za zberového referenta. Súdružka triedna mu oficiálne povedala: „Nesklam dôveru, Tvrdoň.“

„Nesklamem,“ odvetil skromne Berco. „A poradím sa aj so staršími.“

Skúsení pamätníci starých zlatých čias, dnešní učni, priemyslováci a gymnazisti, mávali svoj každovečerný aktív na múriku pri garážach, ktorých majiteľmi bolo horných desaťtisíc obyvateľov sídliska Potvorice.

„O čo kráča pionierom?“ zavrtal do Berca pohľad šéf pamätníkov Džipsy. „Azda mi odkazuje niečo vaša Ružena?“

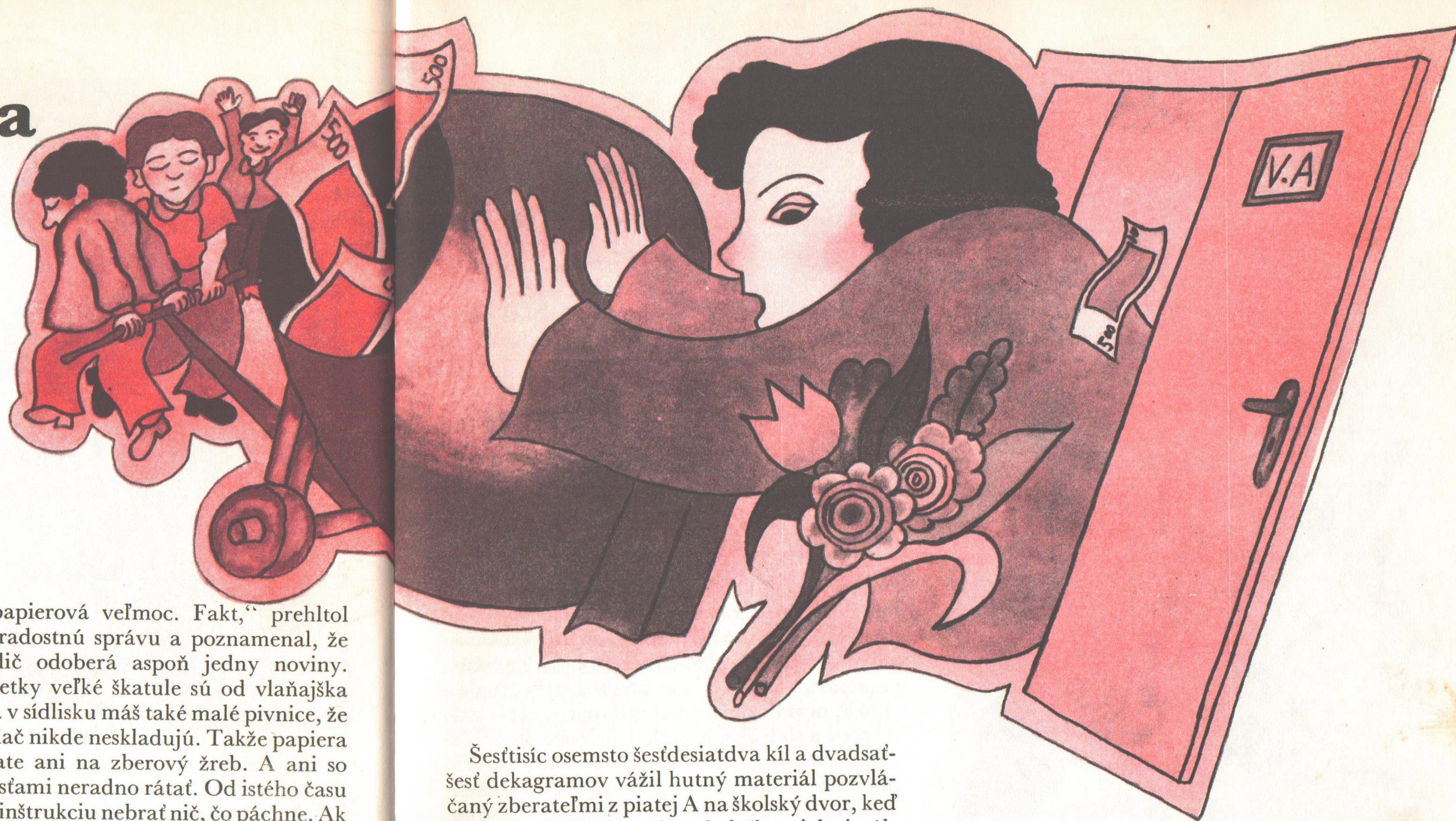
„O zber. Vlni sme vyhrali, ale tohto roku sú vytýčené rajóny. Náš je tu. A Ružena ti odkazuje, že ak mi dobre neporadiš, pustí ťa k vode a začne chodiť do diskotéky s Hugom.“

Potom sa Džipsy započúval do Bercovho slovotoku, a čím viac zberových problémov počul, tým zamyslenejšie žul donalda. „Konské gaštany?“ prehodil žuvačku jazykom. „Dnes ich nazbieraš sotva na siedmich miestach, ale za našich čias len alejí bolo v meste sedemnášť. Železný šrot?“ vyfúkol gumovú bublinku a rýchlo ju zasa stiahol: „Keď sa ešte bývalo v bytoch štvrtej kategórie, moderná piecka vydržala od kúpy po vyhodenie také tri roky... To sa zbieralo, pánafera! Ale kdeže sú dnes staré domy? História sa dnes planíruje, chlapče, národ presunuli do panelákov a radiátor nik nevyšmarí, ani keď nehreje, lebo má vydržať pol storočia... Ten Hugo fakt opaľuje vašu Ruženu?“

„Z letnej aktivity jej dokonca napísal pohľadnicu.“

„Sme papierová veľmoc. Fakt,“ prehltol Džipsy neradostnú správu a poznamenal, že každý rodič odoberá aspoň jedny noviny. „Lenže všetky veľké škatule sú od vlaňajška návratné a v sídlisku máš také malé pivnice, že ani starú tlač nikde neskladujú. Takže papiera nenazbierate ani na zberový žreb. A ani so starými košťami neradno rátať. Od istého času majú takú inštrukciu nebrať nič, čo páchne. Ak vôbec niečo berú, lebo v zberných búdach zväčša nikoho niet,“ túžobne sa zadíval kamsi do minulosti: „Keď som ja ešte býval zberovým referentom, bolo v meste dvadsaťtri fungujúcich zberových búd. Dnes ich je len šesť a ani o tých nevedno, kedy fungujú. No ešte by sa dali zbierať kožky. Ale kto chová v paneláku kozy, zajace alebo nutrie? Iba ak mačky a psíkov v lodžiách bez povolenia domovej správy alebo družstevného predstavenstva. Nevie ti poradiť, Bartolomej. Sám musíš prísť na to, čo a ako. Čao!“

Dlho blúdil znechutený Berco po svojom sídlisku, hútal a potkýnal sa o nedohotovenú občiansku vybavenosť. Tu hrdzavela miešačka na betón, tam konštrukcia z oceľových uholníkov, inde betonárske železo a hen dokonca koľajnice.

Šesťtisíc osemsto šesťdesiatdva kíl a dvadsaťšesť dekagramov vážil hutný materiál pozvláčaný zberateľmi z piatej A na školský dvor, keď zmerali jeho hmotnosť na školníckovej decimálke. Lenže nik si poň neprišiel, hoci kovošrot telefonicky prisľúbil. Možno nemali vodiča, možno im zhavarovalo auto. A presne o týždeň po zberovej smene bol školský dvor opäť čistý ani Budhovo oko.

Delegácii, ktorú piatáci vyslali za školníkom, ponúkol súdruh Bednarič pepsinu.

„Veci sa majú takto, súdruhovia pionieri, žiaci našej školy. Materiál v sobotu odviezli.“

„Kovošrot, viem,“ súrnil Berco. „Bolo to dohodnuté. Dúfam, že nám odovzdáte potvrdenku a príslušnú sumu do triedneho fondu.“

„Susedná škola má zaprataný dvor už rok, čo čakajú na odvoz zberu. Dovolil som si preto jednať pružne,“ zamával im súdruh školník pod nosmi päťstokorunáčkou. „Toto je vaše. Dohodneme sa, nie?“

„Sotva,“ povedal Berco za delegáciu. „Otec videl náš zber a vyhlásil, že sú to veci za tri tisícky!“

„A čím ráči byť tvoj otecko, súdruh?“ sladkasto sa spýtal súdruh školník.

„Stavbyvedúcim!“

„Hm...“ zašpatil sa školník ani vráskavé jablko a k prvej päťstokorunáčke priložil druhú. „Nuž dohodneme sa teda takto.“

„Málo,“ odvrkol mu Berco. „Rád by som vedel, komu ste to predali. A za koľko!“

„Ty máš ale za ušami! Z teba bude fiškál!“ pochválil ho školník takmer otcovsky a priložil k dvom päťstokorunáčkam tretiu. „Pokladám za nerozumné, aby úzkoprofilový stavebný materiál išiel do šrotu, keď kadekto si stavia vilku a všeličo nezohnať.“

„Komu ste to predali?“ zopakoval Berco svoju otázku.

„Jednoducho železa už niet. Tak prečo ťa to zaujíma?“

„Lebo podpredseda rodičovského združenia náš zber v piatok večer videl a v sobotu nám cez môjho otca núkal za všetko štyri tisícky.“

Súdruh školník očividne zbledol a mlčky vyložil na stôl štvrtú päťstokorunáčku.

„Máme celý prípad oznámiť združeniu rodičov a priateľov školy?“

„Mám ženu a dve deti,“ zamodlikal súdruh školník a priznal sa, že vzal za všetko iba tri tisícky, pretože predal železo švagrovi a na rodine sa skôr prerába než zarába.

Na triednickej hodine za prítomnosti súdruha riaditeľa bola reč o cti, snaživosti, morálke a statočnosti.

„Žiaci, dnes ide predovšetkým o to, zachraňovať hodnoty,“ zarečnil si súdruh riaditeľ. „Ak ich už raz zhromaždíte na školskom dvore, bola by to vaša vina, keby tam vyšli navivoč. Pozrite, koľko nám tam hnije handár, papiera a všeličoho. Len vy, iba vaša trieda, vďaka praktickému rozmyšľaniu vašich zástupcov a súdruha školníka, nielenže pomohla významným materiálnym hodnotám na ich pravé miesto, ale spravila i vzácny krok k zabezpečeniu čistoty a poriadku v našom sídlisku. Preto vás vyzývam v zbere pokračovať!“

Vo verejnom hlasovaní schválili žiaci piatej A návrh jednohlasne. A cez polročné prázdniny im všetky ostatné triedy závideli. Jedíni okrem siedmakov, ktorí to mali úradne, išli na lyžovačku.

A od tých čias má Berco ťažké srdce, lebo za zberového referenta ho naisto zvolia i na budúci rok, ale čo vymyslí do tretice?

„Čosi sa mi črtá,“ zdôveroval sa nedávno otcovi. „Vieš, naše rieky... Dunaj... je v ňom strašne veľa olova, ortute... a všelijakých vzácnych látok. Nevieš spôsob, ako to dostať odtiaľ von? Predstav si, zase by sme ostatným vytreli kocúra a v Dunaji by nedochli ryby. Otec, v Dunaji by zase boli ryby. Čo povieš, je to v ľudských silách?“

Slnečnica

KLIMENT ONDREJKA

Keď už rástli všetky kvietky, keď už stáli ruže, trávy, Daždiak ich polieval, Slnečnica zohrievala.

Daždiak bol zachmúrený, oči prižmúrených, a tak veľa z toho, čo sa na zemi robí, nevidel. Ale Slnečnica oči dobre otvorené mala, preto sa veľmi nahnevala, keď zbadala, že i kvietky, i ruže, i zeliny, i všetky rastliny veľmi o jej dobrotu nedbajú, ale sa od nej stále odvracajú.

Nahnevala sa Slnečnica na ich nevďačnosť, ľahostajnosť a rozhodla sa vypáliť nevďačníkov páľavou svojho dychu, žiarom svojich očí a leskom svojich zlatých vlasov. Zbadala však jeden malý kvietok, čo sa na ňu jednoducho vďačným pohľadom díval.

To zmenilo jej hnev, a tak vysušila iba niektoré z rastlín.

Aby vďačný kvietok za príklad ostatným vystavila, spravila ho na svoju podobu a na dlhú, mocnú lodyhu vystrčila. I svoje meno mu dala.

Odvtedy sa slnečnica stále za slnkom obracia, jeho lúče chytá, na chutné jadierka premieňa.

Už je jeseň

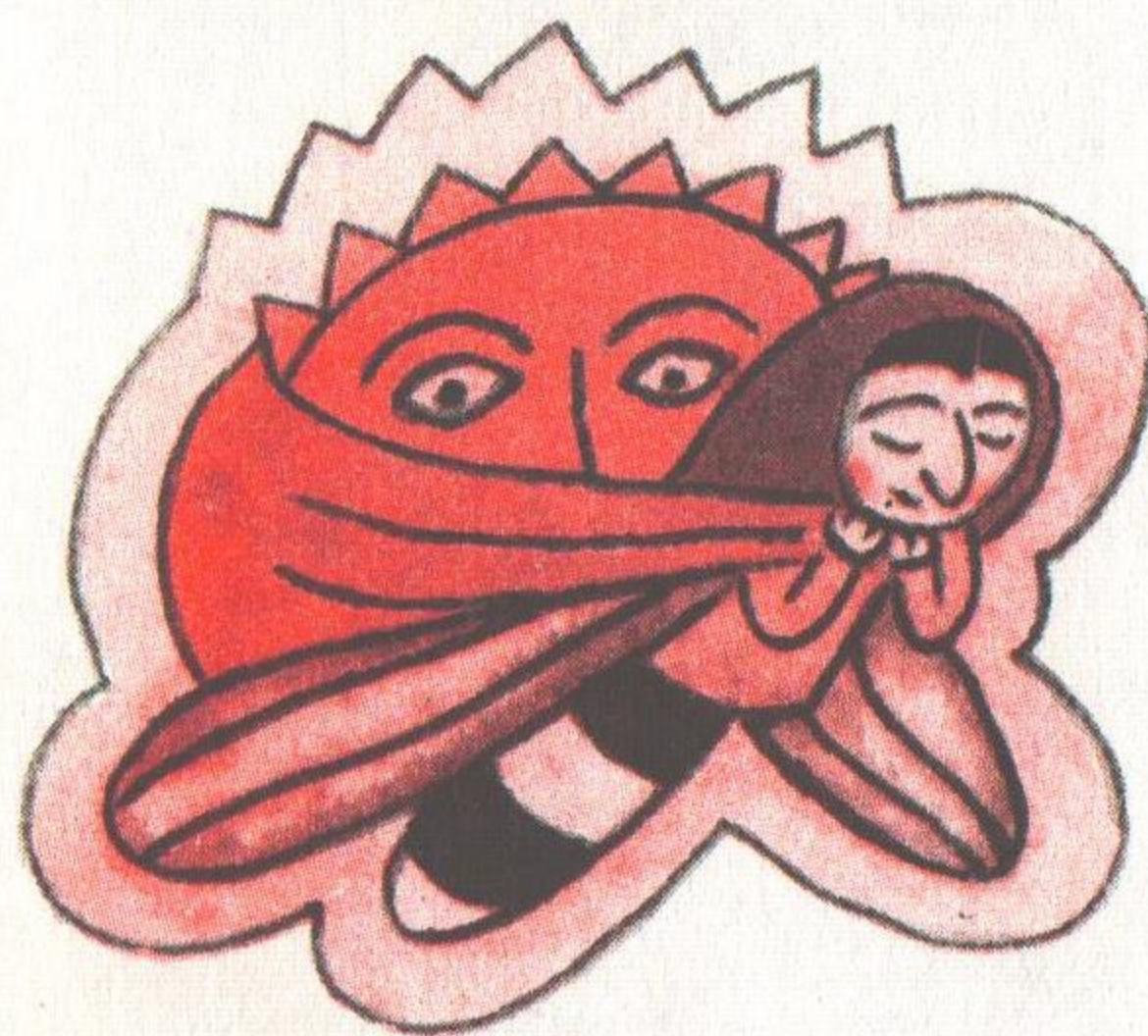
*Už je jeseň, tuhne hlina,
už je mrazík načatý,
z belasého neba zvýšil
kúsok Hanke na šaty.*

*Hľadaj, dráčik,
medzi mrakmi
ešte kúsok plátenka,
nech si takú modrú sukňu
ušíje aj mamenka.*

Osy

*Osy, osy, zlaté osy,
každá domov slnko nosí,
aj ty si ho, Vladko, nos,
ale chráň sa zlatých ôs.*

*Osie hniezdo, to ti bodá,
bolo by ťa, Vladko, škoda;
keď sa zdvihne hniezdo ôs,
utekaj a chráň si nos.*

Prel. MILAN RUFUS

Ako splasol nenásytný kufor

DANIEL HEVIER

Bol raz taký kufor, do ktorého sa zmestilo náramne veľa vecí. No tento kufor mal nezvyčajnú chorobu: chcel mať všetko, čo videl. A toho, čo na svete videl, bolo veľa. Tak napríklad: kufor cestoval vo vlaku zo stanice Odkiaľsi do stanice Kamsi. Cestoval celkom sám, a bez lístka! Už z toho vidieť, že to nebol celkom obyčajný kufor. Stál uprostred chodbičky a zavádzal cestujúcim.

„Pani, to je váš kufrisko? Áno, práve tento, čo tak zavadzia v ceste! Dajte si ho niekam inam,“ povedal pán v čiernom klobúku.

„No dovoľte,“ odvrkla mu dáma v žltom klobúčiku. „Svoj kufor mám na polici.“

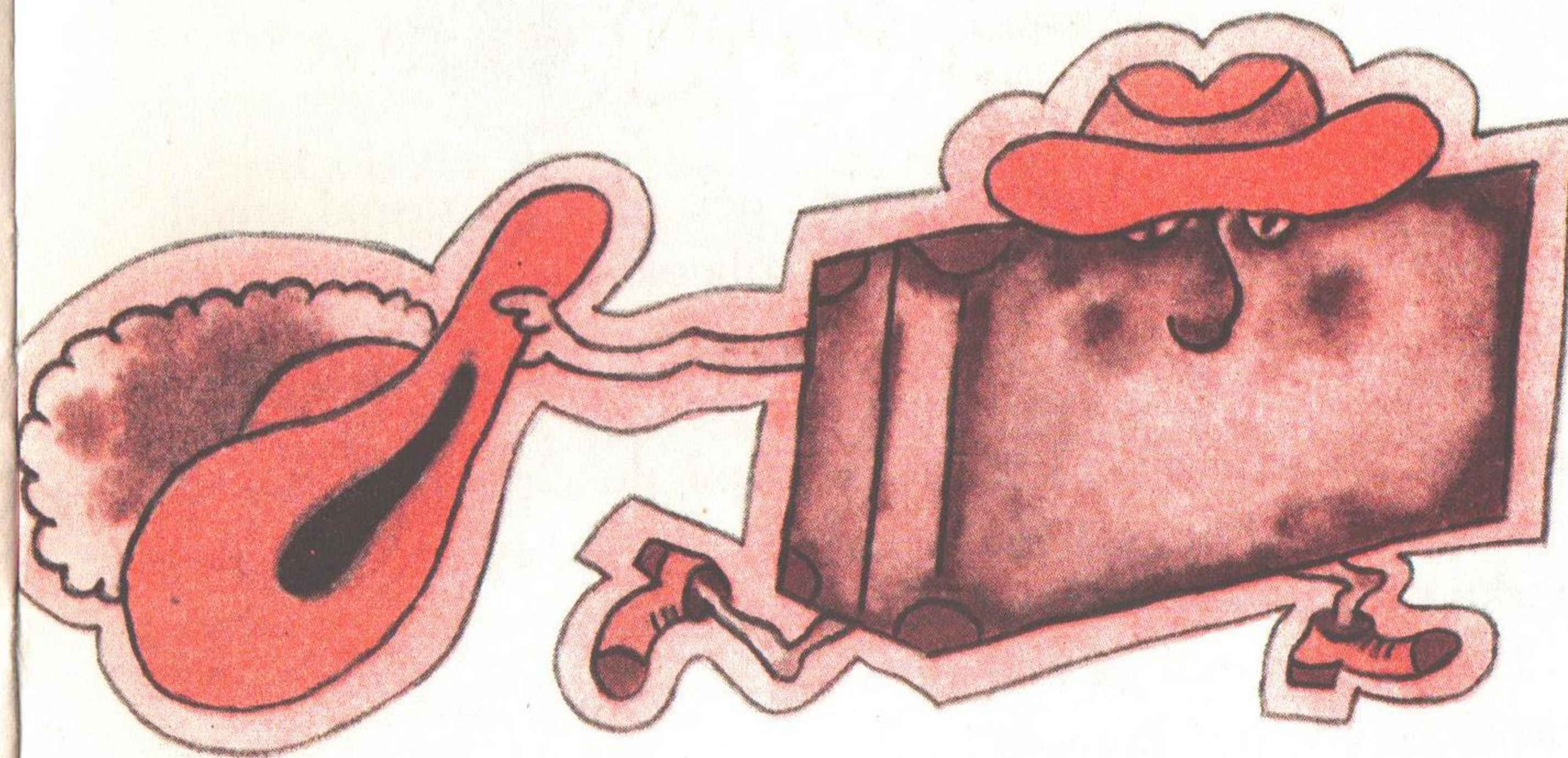
A strhla sa zvada a bola by sa strhla hádam aj bitka, keby...

Vrrrrrrrrrzg! Kufor sa otvoril a pánovi uchmatol čierny klobúk, o chvíľu k nemu putoval aj žltý klobúčik, štyri páry topánok, tri kravaty, kabelky, hodiny, ba aj jeden malý pudlík, ktorý nič nechápal a iba stačil zaštekáť: „Auuuuuu.“

A skôr ako sa cestujúci stačili spamätať, prehltol kufor záchrannú brzdu a podho vnohy. Vykračoval si po ulici, akoby sa nechumelilo.

Zbadal ho strážnik a začal naň písať. Ale kufor mu zobral písľalku a ponožky, dokonca aj vreckovku.

Potom zastal, otvoril sa a vybral dvojposchodový panelák, ktorý uchytí z nového sídliska. Vybral kľúč, ktorý tiež kdesi potiahol, odomkol bránu a vošiel dnu. Hore schodmi sa mu išlo ťažko-preťažko. Každý schod mu bol veľkou prekážkou, pretože bol naprataný kadejakými vecami. Vytiahol si zápisník, ktorý vzal učtovníkovi Koštovkovi, a zapísal si: Zaobstaráť si výťah.

Potom sa uvelebil na posteli, ktorú potiahol rodine pána Svíbika, a začal si obzerať svoje bohatstvo.

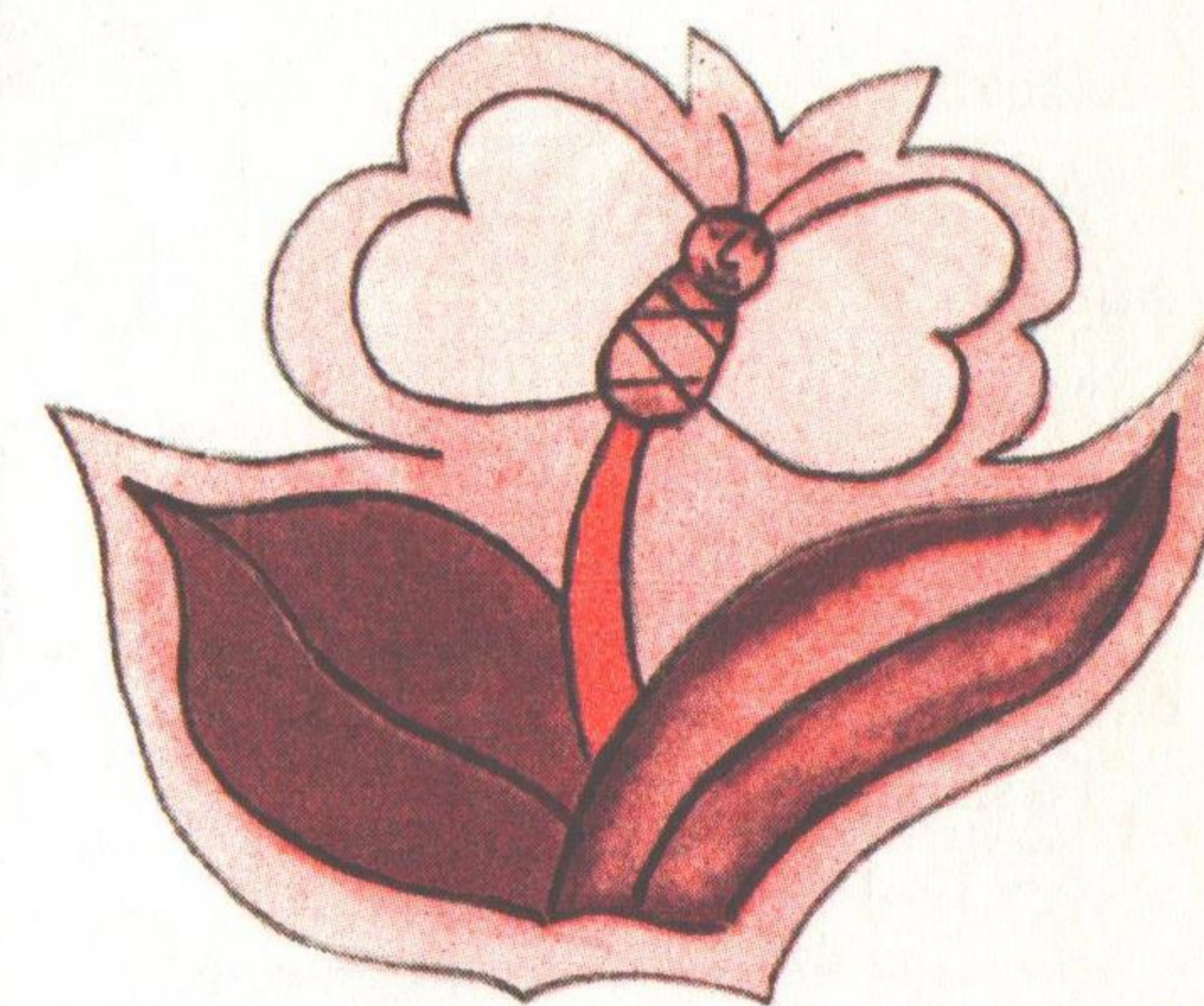
„Che-chi-cha-che, juhahaja, tak to máme 172 topánok, štyri lietadlá, dvanásť dáždnikov, jeden dážd, dva vetry severáky, tortu k narodeninám, zrkadlo bez rámu, rám bez zrkadla, jednu výstavu detských kresieb, štyri hojdačky, dvanásť kolotočov a osemdesiatdva klobúkov.“

Motýľ

PAVOL ŠTEFANIK

*Na lúke kvietok biely
odtrhnúť deti chceli.*

*Kvietok sa zľakol detí,
zamával krídlom, letí.*

Futbalisti

DAGMAR WAGNEROVÁ

*Vietor hvizdne, majstri začnú:
mračno prihrá loptu mračnu.
Po oblohe preženú
slnko — loptu koženú.*

*Pomaly sa lopta gúla.
Konečne góól!
Jedna : nula!
Lopta v sieti na obzore.
„Hra sa končí,“ hlásia zore.*

*Futbalisti-baránky
len raz koplí do bránky.*

Zajtra začnú zaránky.

Škola ako maľované vajíčko

BOŽENA TRILECOVÁ

Prvú hodinu mali prváci kreslenie. Súdružka učiteľka im rozdala výkresy a spýtala sa:

„Deti, tešili ste sa na školu?“

Mišo vyskočil a skrikol:

„Áno! A ja sa chcem naučiť rýchlo čítať.“

Tu sa ozvalo fikanie.

„Čo je, Ivetka, čo sa stalo?“

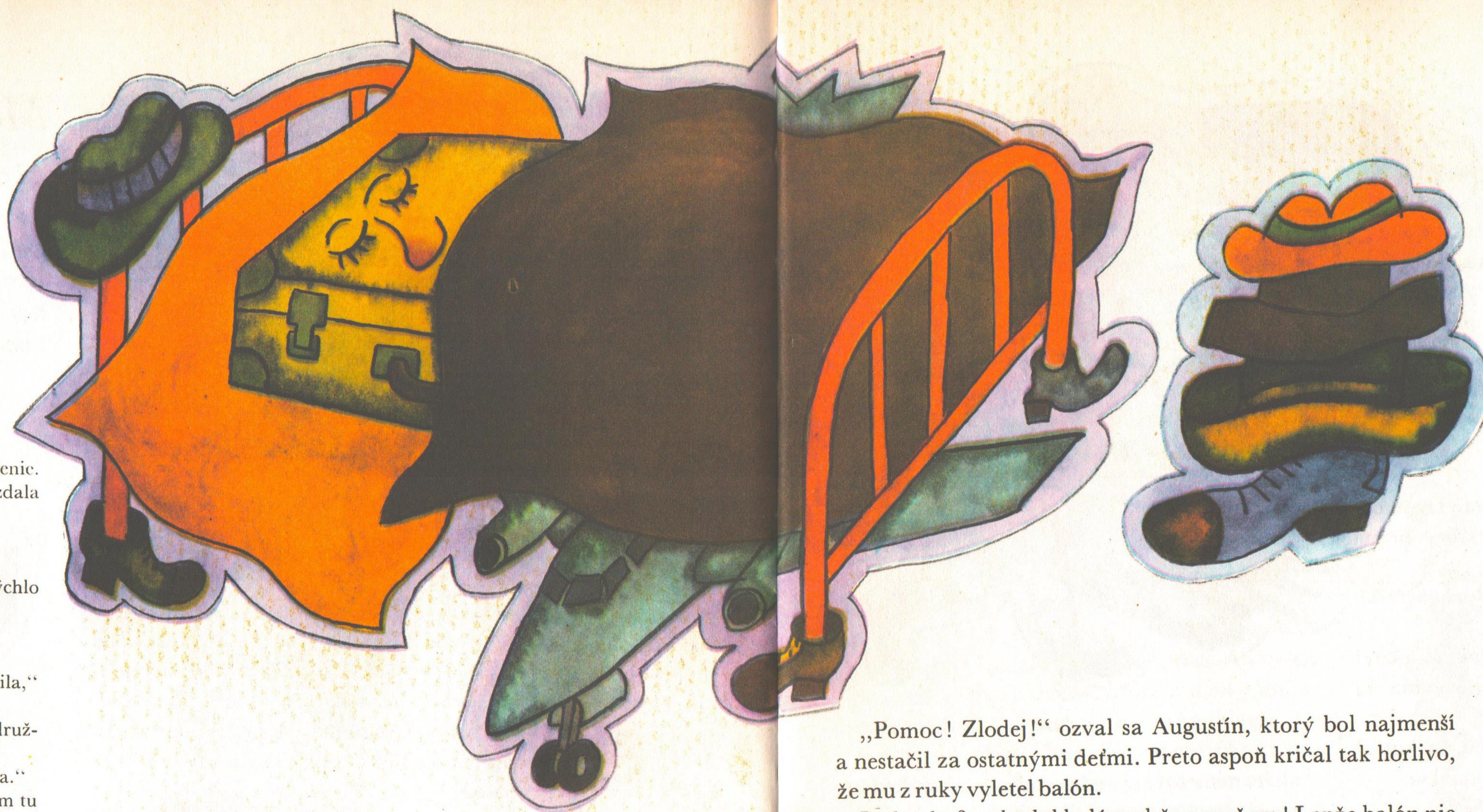
„Ja... ja som sa na školu netešila,“ rozplakala sa Ivetka.

„A to už prečo?“ čuduje sa súdružka učiteľka.

„Lebo tu nie je moja mamička.“

„Namiesto tvojej mamičky som tu ja,“ povedala súdružka učiteľka a pohľadkala Ivetku po vlasoch. „A teraz chytro do roboty! Nakreslíme školu a najkrajšie výkresy dáme na výstavu.“

Prváci si vzali pastelky a začali kresliť. Kreslili a maľovali ako na-

O chvíľu kufor od únavy privrel oči. Ale kým zaspal, stačil urobiť chňap, takže mucha, čo krúžila okolo neho, bola zaraz v ňom.

Na druhý deň sa kufor znova vybral von. Vyšiel z domu a hneď ho schoval do seba. Nastúpil do električky, a keď vystúpil, ihneď ju vzal. Šiel do parku a — chňap: nebolo viac parku s hojdačkami a drobným pieskom.

Deti sa rozbehli za kufrom a kričali: „Zlodej! Kde je náš park? Chyťte ho! Pomoc!“

Kufor utekal, čo mu nohy stačili. Keď mu nohy nestačili, schytil kolobežku a hybaj!

„Aha, moja kolobežka!“ zvolala Katarína a ešte rýchlejšie sa rozbehla.

Kufor prehltol kolobežku a nasadol do malého autíčka s motorčekom.

„Aha, naše pretekárske auto!“ kričali bratia Veverkovci...

„Pomoc! Zlodej!“ ozval sa Augustín, ktorý bol najmenší a nestačil za ostatnými deťmi. Preto aspoň kričal tak horlivo, že mu z ruky vyletel balón.

„Ledva kufor zbadal balón, chňap po ňom! Lenže balón nie je vecička, po ktorej možno len tak kadejako chniapať. BUM!“

Kufor sa zľakol toho nečakaného výbuchu. A už boli pri ňom všetky deti z ulice, otvorili ho a pustili sa doň.

„Moja bábika!“

„Moje pero!“

„Naša telocvičňa!“

„Mamičkina zástera!“

„Náš pudlík!“

„Moje vysvedčenie!“

A každý si zobral, čo bolo jeho. A to, čo nebolo ničie, deti zanesli do Strát a nálezov. Bol tam už veru poriadny zástup ľudí, ktorí hľadali svoje veci.

A kufor? Spľasol, ako spľaslo jeho nenásytné brucho. Ležal kdesi v kúte, sadal naň prach a nikto sa naň ani nepozrel.

ozajstní maliari. Rudko pritom vrtel vystrečeným končekom jazyka, Dáša sa neposedne krútila, Roman gumoval a gumoval, Luba zase počítala na prstoch a hundrala si popod nos:

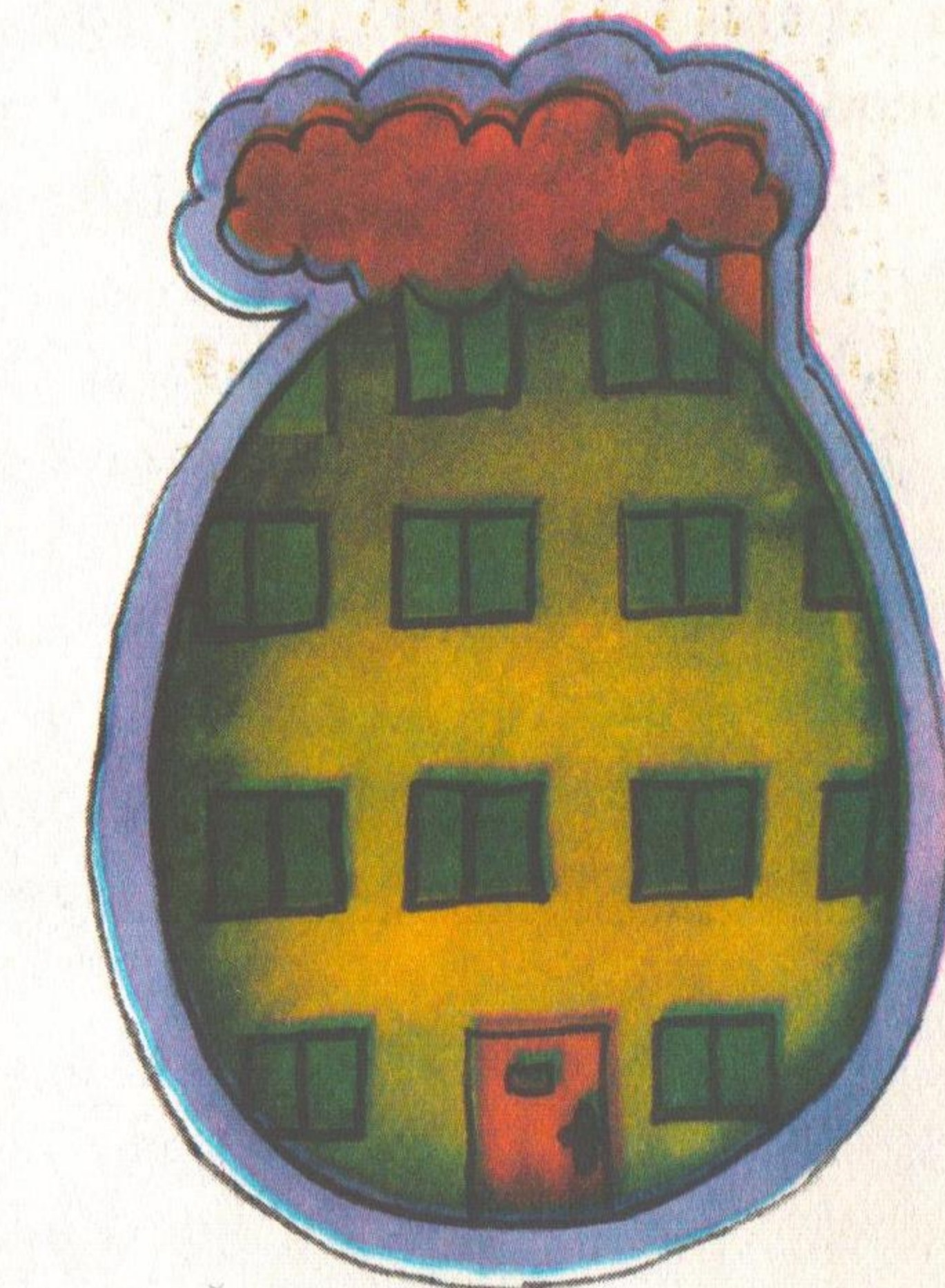
„Na prízemí päť okien a jedna veľká brána, na poschodí sedem okien a celkom hore dva balóny.“

„Balóny? Balkóny!“ zasmial sa jej Miško. „A v každom okne ruže.“

„Že vraj ruže, ty múdry! Mušká-ty!“ drgla Luža Miša. „Požičaj mi na ne červenú pastelku, ty máš krajšiu ako ja.“

Ozval sa zvonček a súdružka učiteľka začala zbierať výkresy. Obrázky boli také pekné a veselé, že sa naozaj nevedela rozhodnúť, ktorý je najkrajší. A tak dala na výstavu všetky výkresy.

„Pekné sú, pekné, ale tento je predsa len najkrajší,“ ukázala teta školníčka na jeden výkres. Škola bola na ňom vynaľovaná a vycifrovaná ako veľkonočné vajíčko. Z otvore-

ných okien vykúkali strapaté hlavy — Miško, Dáša, Rudko, Luba... a zvonku im kývala mamička.

Nikto by neveril, že výkres nakreslila práve tá Ivetka, ktorá sa na školu vôbec netešila.

Rytier alebo človiečik žije

VLADIMÍR ŽELEZNIKOV

Saša vyšiel na dvor a obzrel sa. Dvor bol prázdny, iba na garáži, dolunižšie, brána dokorán.

No a autá boli jeho koníčkcom. Poznal všetky značky sovietskych áut.

Saša podišiel ku garáži, opatrne ta nazrel a zastal na prahu. Ďalej bez pozvania sa neodvážil.

Šofér, na pohľad ešte mládenec, sa kutral v motore volgy. Zdvihol hlavu a usmial sa.

„Dobrý deň, ujo,“ pozdravil Saša.

„Dobrý deň, šuhaj. A naozaj dobrý?“ spýtal sa.

„Naozaj.“ Sašovi sa zapáčilo, že ho šofér nazval šuhajom. Znelo mu to nezvyčajne, akoby bol rodina tomuto ujovi, ktorý tak príjemne vonia benzínom, mazutom a ešte čímisi, čo až dych zastavuje.

„Ak naozaj, tak tu máš vedro, dones vody,“ povedal šofér. „Tamto je vodovod.“

Saša vzal vedro, rúčka hlucho cvengla, a vošiel do garáže. Bolo tam dosť tma, no Saša sa nebál, ľahko a voľne vykročoval pomedzi autá. Potom nabral plnúčiké vedro vody, ledva ho dovliekol, a keď mu šofér povedal, že mu bolo akiste ťažké, usmial sa: kdeže, vraj, inakšie on už vláčil. Hoci v skutočnosti ešte

jakživ neniesol ani vedro vody. A teraz, keď ho niesol, z neopatrnosti si zmáčal nohy.

Šofér nalial do auta vodu, zavrel kapotu a podal Sašovi ruku.

„Zastav sa dakedy, keď budeš mať čas,“ povedal.

Saša mu tuho stisol ruku a odvetil:

„Prídem, veď bývam v tomto dome.“

Šofér odišiel a Sašovi ostal na ruke široký tmavý pás — od zaolejovanej šoférovej ruky. Škoda, že na dvore neboli chlapci: nemal komu ukázať šoférskeho znak. A tak odišiel domov, ale šoféra teraz pokladal za svojho najlepšieho priateľa.

Minulo niekoľko dní. Šofér raz vychádzal zo dvora a vynadal Sašovej starkej. Stála v bráne, zhovárala sa so susedou a nezbadala, že stojí v ceste autu.

„Hej, tetka!“ hrubo zakričal šofér. „Kde to stojíš, keď ťa drcnem tou mašinou, kosti nepozbieraš!“

Saša všetko počul. To kričali na jeho starkú, na najlepšieho človeka. A kričal nie hocikto, ale jeho priateľ-šofér. Saša očervenel, potom obelel a zrazu sa odušu rozbehol za autom. Priskočil k šoférovi a zakričal mu do tváre:

„Ak ešte raz skríknete na moju starkú, tak vás... tak vás udriem!“ kričal vysokým tenkým hláskom.

„No toto!“ povedal šofér. „Aký rytier, priam šľachetný rytier!“ a hurónsky sa zasmial.

Na viac sa už nezmohol. Jednoducho nevedel, čo má povedať. Doteraz často ziapal na ľudí, a nikdy si nepomyslel, že ich uráža. Kričal na nich a šiel ďalej svojou cestou. A tu mu po prvý raz povedali také slová. A kto ich povedal? Malé chlapča, ktoré mohol jedným úderom zložiť na zem a na ktoré zabudol, len čo odišiel z roboty. Ba nepoznal ani jeho meno.

A Saša stál pred ním ako divé zvieratko — rozhodný, odvážny, pripravený do konca uchrániť svoju starkú. Bolo to po prvý raz, čo sa vôbec nebál a nehanbil. Nech sa všetci, všetci pozerajú naňho, on sa ničoho nebojí, nech sa naňho pozerajú všetci, čo idú okolo. A kdesi v hĺbke jeho detských očí zazrel šofer aj bolesť aj urážku.

Vtedy povedal:

„Prepáč, šuhajko, som na vine, veru som, a vy, starká, mi odpustite, prosím vás.“

Pohol auto a zakýval Sašovi.

Stará mama chcela najprv Sašu vyhrešiť za to, že sa stárie, do čoho ho nič, ale potom si to rozmyslela. Vari možno hrešiť človeka za šľachetné skutky? Nie, pravdaže nie! A starká to veľmi dobre vedela. Tým väčšmi, že v hlave jej odrazu zaznela stará, zabudnutá pieseň.

Chcelo sa jej zaspievať tú pieseň nahlas, tak jej bolo radostne na srdci, ale zdržala sa. Spievali len oči, spievali len tisíce drobných vrások okolo očí, spievali pery a nevdojak vyčarili úsmev. Nikto by nebol uveril, že starká sa vie tak veselo a mladistvo usmievať. Spievali ruky, keď nevedno prečo začali poprávať Sašovi čiapku. Tak jej bolo dobre na srdci, veď čoho sa dožila: Saša sa jej zastal! Teda nie nadarmo sedela pri ňom celé noci, keď bol chorý. Človiečik žije.

Prel. NAĎA ŠOLTÝSOVÁ

PODIVUHODNÉ PRÍBEHY ADAMA BREZUĽU

Príbeh prvý

O potomkovi zo slávneho kolena

Adam Brezuľa... Možno vám to meno veľa nepovie. Ale keď vám pošepnem, že je to potomok slávneho Vavra Brezuľu z Ľubietovej, ktorý valaštičkou rúbal hlavy čate Turkov, isto mnohým svitne.

Neviem, z ktorého kolena bol Adam potomkom smelému Vavrovi Brezuľovi, no nebol veru menej smelý. Ani to neviem, či aj on pochádzal z Ľubietovej alebo už z Krásneho Poľa a či z inej dediny. Dosť na tom, Adam bol človek neposedný, priam živé striebro, a len čo vydržal učňovské oflinky u šusterského majstra, pobral sa do sveta na skusy. Vandroval s tovarišskou tanistrou od mesta k mestu, z krajiny do krajiny, a veru veľa deravých krpcev a čižiem neزالátal, lebo šusterské remeslo ho vonkoncom nebavilo. Kdeže, pri podbíjaní krpcev treba sedieť na trojnožke — a Adam vám chvíľu nevládal posediť. Radšej robil všeličo inšie, aby si na chlebič zarobil, len nie šusterčinu. Najradšej však bol tam, kde sa robilo dačo nezvyčajné. Ak sa v krčme chlapi pochytili, mohol ich byť plný výčap, Adam len vošiel do kľbka bitkárov, trochu ponapínal

svaly, rukami porozhadzoval, a už bol poriadok.

Ak bolo treba v hore velikánske drevá do doliny sťahovať a kone nevládali, stačilo, keď im Adam to rukami, to štipákom pomohol: zoťaté kláty, čo aké veľké a dlhé, poslušne sa pohli.

Aj na vojne by sa mu bolo dobre vodilo, lebo oficiéri videli, že keby sa dačo zomlelo, Adama by mali za desiatich vojakov. Aj by ho boli možno podoficierom spravili, ale Adam hneď, ako ho do uniformy obliekli, povedal si, že veru zuteká, lebo vojna nie je pre neho, človeka mäkkého ako chlebová striedka. A potom tá regula. Na povel to, na rozkaz onô. A čo spravíš bez rozkazu, to si zle spravil, aj keby to bola tá najosožnejšia vec. A ešte dačo: navliekli ho do takého tesného mundúra, že skoro dýchať nemohol. Ruky od laktov trčali z rukávov, nohavice iba po kolená čiahali a krpce musel nosiť svoje, lebo takých veľkých v sklade nebolo. A čože je to za vojna, keď nemajú preň ani háby ani krpce! Preč odtiaľto, Adamko! A veru sa aj pobral. Zdupal do hory. A hora je hlboká i široká, nuž nech ho hľadajú páni oficiéri! Ani ho nenašli, a možnože ho ani veľmi nehľadali, keď videli, že takého chlapa ťažko šatíť a ešte ťažšie živiť.

A tak sa Adamko po hore potáral a na druhom konci hory naraz vyšiel na čistinu a na tej čistine stojí vám utešený kaštielik. Dal sa Adam najat' za hlavného honca, lebo to bol poľovnícky kaštiel, sem sa páni na lov schádzavali. A tu veru Adam veľa naskusoval, zažil ne jeden veselý i vážny príbeh s divou zverou i s panstvom.

Možno by tu bol ostal navždy, lebo robota sa mu páčila, ale pán sa mu vonkoncom nepáčil. Okrem toho ozvala sa neposedná Adamova duša. Adamko začal byť nesvoj, nuž zavesil si kapseľku na plece a pohol sa cestou-necistou ďalej. Putoval svetom, z juhu prešiel na sever, z východu na západ, keď zodral krpce, prišiel si

na ne nové záplaty a šiel a šiel, kde ho oči viedli. Kde sa mu videlo, tam sa na dajaký čas pristavil, skúsil, ako sa tam žije, rozohľadol bitkárov, pomohol, kde bolo treba, keď sa mu zažiadalo, sám povystrájal všelijaké pestvá.

A ako sa tak svetom moce, dobré i zlé skusuje, naraz sa v Adamovi ozve čosi, čo sa doteraz nikdy nezvalo. Priloží Adam na chľpatú hrud' — tam, kde bije srdce — medvediu tlapu a stíska a načúva. Ozve sa to ešte, alebo som ho rukou pricapil a je po ňom? Ozvalo sa. Päťou zabubnoval po prsiach, ale ani takto neumlčal ten hlas. A ten hlas vám bola túžba po domove. Odrazu si len spomenul na dedinu, v ktorej pásaval husi a ovce. Povedzme, že tá dedina niesla meno Krásne

Pole, nuž zacnelo sa Adamovi za rodnou drevenicou v Krásnom Poli, čosi mu našepkávalo: Adamko, už si sa dosť naskusoval, poď sa ty pozrieť domov, či ešte žijú rodní, či dreveničku voda neodniesla a vršky okolo dediny nepovyrástli, keď ich dáždik neúrekom polieval.

Najprv sa Adam vzbúril. Čuš, potvora, vraví tomu škriatkovi vo svojom vnútri. Treba svetom brúsiť, a nie domov sa vracat'. Čože tam budem, vari pri peci vysedávať? Ešte ma v kostiach neštiepa, ešte ma ani kríže nebolia!

Ale túžbu nie a nie umlčať. Keď už videl, že sa jej nedá ujsť, povedal si Adam Brezuľa, že sa teda doma ukáže. Veď keď si všetko popozera, rodinu opáči, vršky okolo premeria, môže sa

znova do sveta pobrat. Nik ho za kabanicu držať nebude.

Aj sa hned pobral v rodné strany.

Škriatok, čo ho tak vábil, už nekričal, nelomozil, iba ho príjemne hrial v prsiach, tam, kde srdce vyklopkáva. Čím bol bližšie, tým bolo Adamovi veselšie. Najprv si len pohvizdoval, potom začal pospevovať do kroku. A keď sa už blížil ku Krásnemu Poľu, spieval z plných pľúc.

Tak vlastne Krásnopolčania zbadali, že sa Adam vrátil. Podľa spevu, od ktorého sa chalupy triasli. A, pravdaže, podľa dupotu. Už zďaleka sa ozývali jeho kroky, ani veľmi nemusel päťami dupkať. Keď došiel na kraj dediny, už všetko živé povybichalo z chalúp a čakalo ho na zelenej pažiti.

„Vitaj, Adam Brezulovie, tak si sa nám vrátil!“ vítali ho starší aj rovesníci, keď sa Adam zjavil v Krásnom Poli. Vítali ho a stískali mu ruky. Aj on im stískal ruky, len šťastie, že čoskoro prestal stískať z plnej sily, lebo vedel, že tí, čo im ruku stisol, skrútili sa od bolesti ako červíky. Nuž začal stískať onakvejšie, len tak zľahka, aby hned z príchodu neožobráčil polovicu svojich rodákov.

Privítali si Krásnopolčania Adama Brezuľu, ako sa patrí. Aj ho domov zvali, slaninku s okovítkou ponúkali. Adam si tu zobol, tam chlípil, a potom sa pobral do rodnej drevenice. Otec i mať už boli na pravde božej, ale z deviatich súrodencov žili ešte dve sestry a traja bratia.

Krásne Pole bolo hore nohami.

Adam Brezuľa prišiel! Keby ste vedeli, koľko sveta prešiel, čo všetko poskusoval!

Dedina veru nedala Adamovi pokoj, kým nezačal rozprávať. Nedeľu čo nedeľu — lebo v robotné dni nebolo času — sa celá dedina zbehla pred Brezulovie drevenicou a Adamovi neostávalo nič iné, iba rozprávať. A porozprával vám také príhody, že všetkým, ba aj jemu samému, dych zastavovalo a vlasy dupkom vstávali.

Vy ste tam neboli, ale ja som bol, všetko som vypočul — a teraz to tu máte.

(Pokračovanie)

VYSOKÝ OPÄTOK
BY MAL BYŤ AJ
VPREDU, POTOM BY MA-

MA BOLA
VYŠŠIA.
A EŠTE BY
SA JEJ
LEPŠIE
CHODILO...

JANKO A JANKA ROZMÝŠLAJÚ

(S POMOCOU NATAŠE TÁNSKEJ)

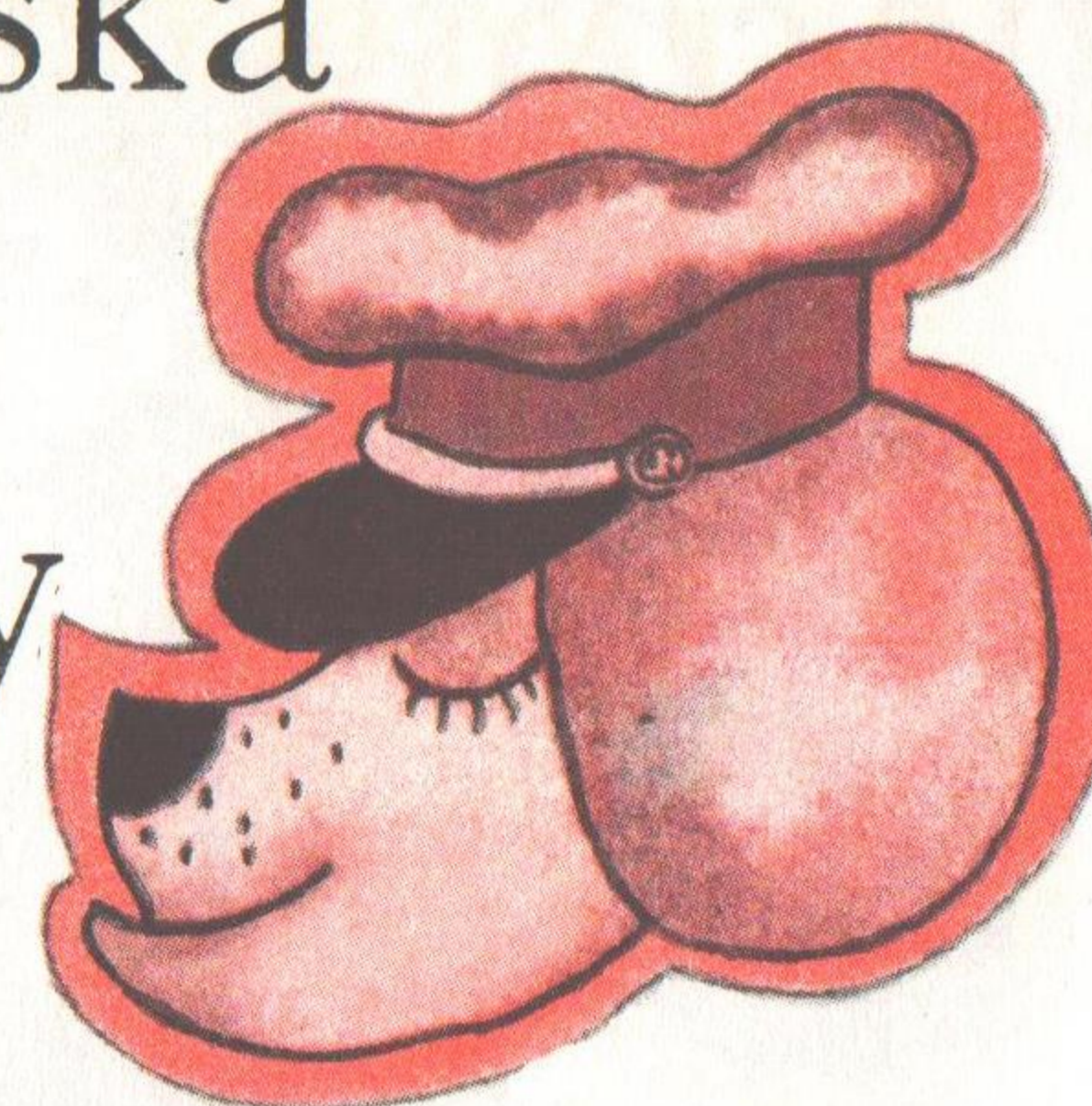
y i ŷ i y i y
KEBY SOM PÍŠAL NA
STROJI, MOHOL BY SOM

POVEDAŤ,
ŽE STROJ
MAL
PORUCHU...

Ako líška jedla melóny

MILAN UHLÁR

Dostala raz líška náramnú chuť na melóny. Keďže nemala ani groša, rozhodla sa, že si ich kúpi za päť prstov a šiestu dľaň. Lenže ľahšie pomyslieť, ťažšie urobiť. Záhradu, v ktorej dozrievali šťavnaté melóny, stráži svorka psov-hájnikov.

Zháčila sa líška, aj sa vrátila kúsok pospiatky. Po chvíli však strach premožla a začala sa znova prikrádať k záhrade.

Keď sa dostala až dovnútra, neschytila najbližší melón a neušla, ale začala takto uvažovať:

„Prečo by som si brala jeden melón, keď

môžem celé vrece. A prečo by som ich mala zjesť, keď ich môžem predať. Veru tak,“ pomädľila si líška laby a ďalej pokračovala v premýšľaní. „Za peniaze si kúpim sliepku, sliepka mi znesie vajcia, z vajec sa vyliahnú kurence. Kurence vykrmím a predám, za peniaze si kúpim kozu. Koza bude mať kozlence, tie znova predám a kúpim si kravku. Kravka sa otelí, teľa predám a kúpim si dom s bazénom.“

Líške zahoreli oči chamtivosťou. Celá vzrušená od vidiny budúceho bohatstva snuje svoje plány ďalej: „A dom s bazénom musí mať aj veľkú záhradu, aby som v nej mohla pestovať sladucké melóny. A aby mi ich nikto neukradol, najmem si psov-hájnikov. No nenechám ich len tak postávať, o plot sa opierať. Sama podchvíľou vyjdem do záhrady a zakričím: Aleže strážte poriadne, nech mi sem kmíni nelozia!“

Strhli sa psi-hájníci na líškin krik, skočili za ňou do záhrady. A chamtivá líška nielenže melón nechutnala, ale mala čo robiť, aby sa pred hájnickým výpraskom zachránila.

Rozprávka dvoch dcér

TOMÁŠ JANOVIC

Bol raz jeden tato, a verte alebo neverte, tento tato bol hrozné drevo.

**Neopravil nikdy práčku,
neupiekol nikdy kačku,
slabo vedel rátať,
ešte horšie plátať,**

a tak nečudo, že mu doma stále vraveli: „Tato, tato, si ty len drevo!“

A vraveli mu to tak dlho, až tomu tato uveril.

A keď tomu uveril, tak sa zahanbil.

A keď sa zahanbil, tak sa zámkol do svojej izby.

A keď konečne otvoril dvere, vyšiel z izby celkom iný tato ako dosiaľ. Vyšiel tato, ktorý bol celý z dreva.

Ba dokonca aj uši a nos mal drevené.

**Oproti mu mama letí:
„Deti, deti, tešme sa.
Nemusíme na výlety
chodiť viacej do lesa!“**

**Veď les teraz máme v byte,
a už veru nastálo.
A tá vôňa! Necítite?
Celkom ako na Táloch!“**

**Naša mama totiž verí,
že ju budú po práci
čakať doma obe dcéry.
A s nimi strom — chodiaci.**

**To je omyl. Nech sa hnevá,
ale tento veľký strom,
vlastne tento tato z dreva,
bude patriť len nám dvom.**

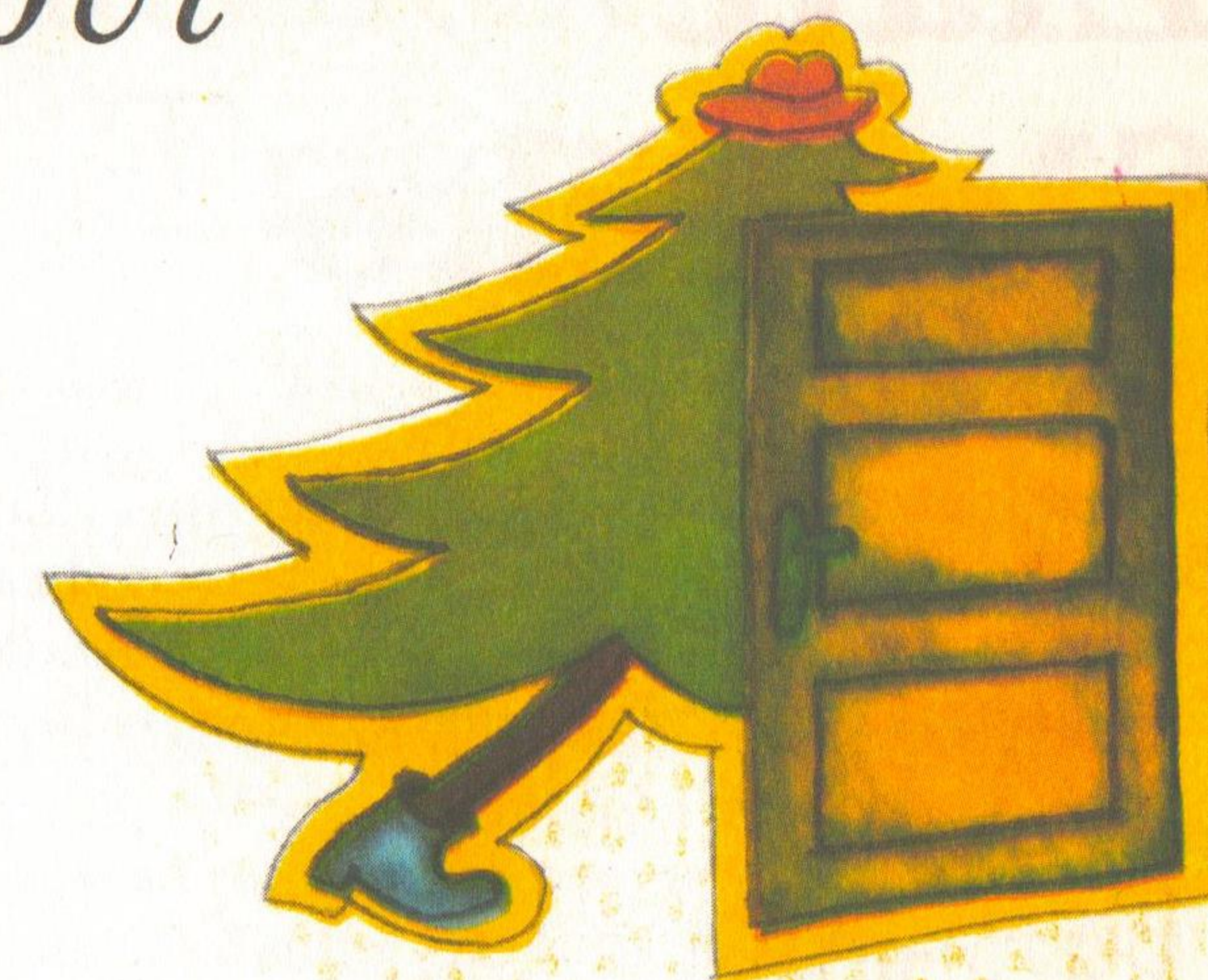
**Do obchodov pôjde s nami
tato — nosič drevený.**

o drevenom tatovi

**Prečo s nami? Veď sme dámy!
Tak nech sa mu nelení.**

**Drevo predsa býva mocné,
nuž ho drina neminie.
Musí nám byť nápomocné
toto drevo rodinné.**

**Priniesol nám už dosť smoly.
Čo sa, prosím, kukáte?
V noci nech si tato smolí
svoje verše kľukaté.**

A keď nám uveril, tak sa usmial.
A keď sa usmial, tak vošiel do svojej izby.
A keď konečne otvoril dvere, vyšiel z izby celkom taký istý tato ako predtým.
Ani hlavu nemal z dreva, ani ruky, ani nohy.
A bolo nám všetkým znova tak dobre ako voľakedy, hoci tato zasa

**neopravil nikdy práčku,
neupiekol nikdy kačku,
slabo vedel rátať,
ešte horšie plátať.**

Nuž a takto krásne nám uplynul prvý deň, druhý deň, ale na tretí deň zrazu cítime, že tento strom, vlastne tento tato z dreva, nás každý večer pred spaním akosi čudne hladká.

Celkom, ale celkom nanič. Celkom, ale celkom dreveno, akoby palicou.

A tak mu vravíme: „Tato, tato, veď ty vlastne ani nie si také drevo!“ A vravíme mu to tak dlho, až nám tato uveril.

Zlaté Slniečko

Celoročná anketa nášho časopisu Zlaté Slniečko, v ktorej ste si vy, deti samy vybrali svojho najobľúbenejšieho básnika, prozaika a ilustrátora, priniesla nasledujúce výsledky:

POÉZIA

I. **Ludmila Podjavorinská**

II. **Krista Bendová**

III. **Mária Rázusová-Martáková**

a **Elena Čepčeková**

IV. **Lubomír Feldek**

V. **Miroslav Válek a Milan Rúfus**

PRÓZA

I. **Rudo Moric**

II. **Fraňo Kráľ**

III. **Mária Ďuričková**

IV. **Pavol Dobšínský**

V. **Elena Čepčeková**

ILUSTRAČNÁ TVORBA

I. **Ludovít Fulla**

II. **Štefan Cpin**

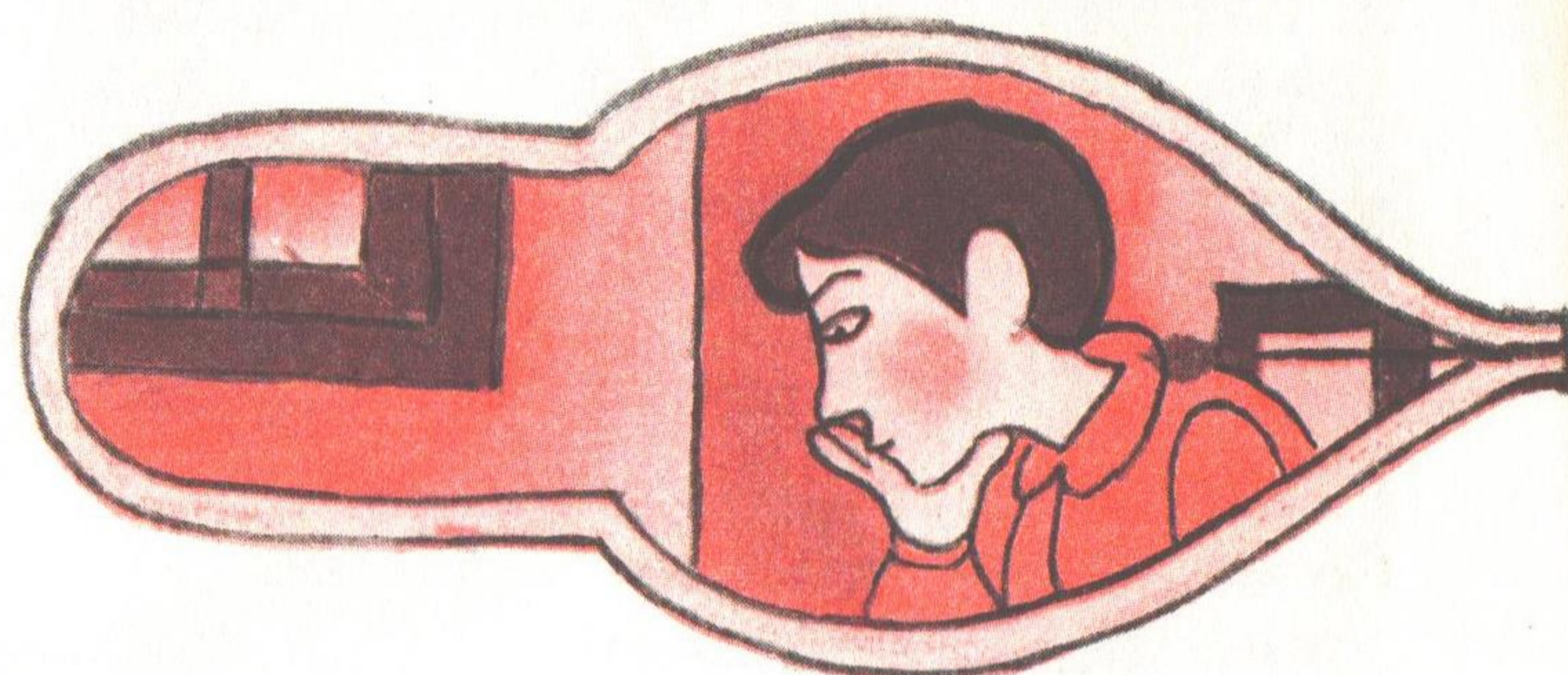
III. **Jaroslav Vodrážka**

IV. **Vincent Hložník**

V. **Martin Benka**

Vašou úlohou, milí slniečkári, nebolo len oznámiť mená svojich najobľúbenejších tvorcov detskej knihy, ale súčasne i napísať, prečo sa vám váš básnik, prozaik a ilustrátor páči, čo je na jeho tvorbe zaujímavé a príťažlivé. Ako ukázal záver ankety, nebola táto náročná úloha nesplniteľná. Do redakcie prichádzali z celého Slovenska stovky listov, v ktorých ste nám odpovedali na našu otázku.

Boli to pekné listy. Čítali sme ich radi, pretože nás očarúvala vaša bezprostrednosť a úprimnosť. Z tých najkrajších teraz vyberáme:

„Ilustrácie Ludovíta Fullu sa mi páčia preto, že sú v nich jasné červené a žlté farby. A ešte preto, že sú v nich ružičky.“

M. Kubizňová, Martin

„Kniha Ludmily Podjavorinskej Čin-čin sa mi páči, lebo v nej zvieratká vystupujú ako ľudia. Majú mnoho dobrých, ale aj zlých vlastností.“

I. Veselovský, Mutné

„Mám veľmi rád verše Ludmily Podjavorinskej. Veľmi ľahko si ich zapamätám.“

J. Valla, Lakš. Nová Ves

„Z kníh Ruda Morica sa mi najviac páči Ako som krstil medveďa. Bolo mi veľmi do smiechu, ako Monarchov krstný otec ostal bez košeľe a zebu nemali nad ním zľutovania.“

P. Pollák, Bratislava

„Mojím najobľúbenejším spisovateľom je Rudo Moric, pretože jeho knihy sú múdre a pravda v nich vždy zvíťazí nad krivdou.“

I. Diurčáková, Poľsko

„Podľa mňa najkrajšie básne napísala Krista Bendová. Čo som sa len nasmial, keď som si čítal jej knihu Bola raz jedna trieda.“

V. Béreš, Slavošovce

„Mojím najobľúbenejším básnikom je Krista Bendová, lebo napísala šrandovnú knižku Bola raz jedna trieda.“

I. Javor, Bratislava

„Aj ja mám dve sestry. Občas sa pohneváme a potom sa zas pomeríme. Preto vlastne mám rada knihu Márie Ďuričkovej Danka a Janka, lebo Danke a Janke bolo tak dobre a veselo ako je nám trom.“

J. Ochodničánová, Stará Ľubovňa

„Mária Ďuričková je mojou najobľúbenejšou spisovateľkou, pretože píše zaujímavé príbehy zo života detí.“

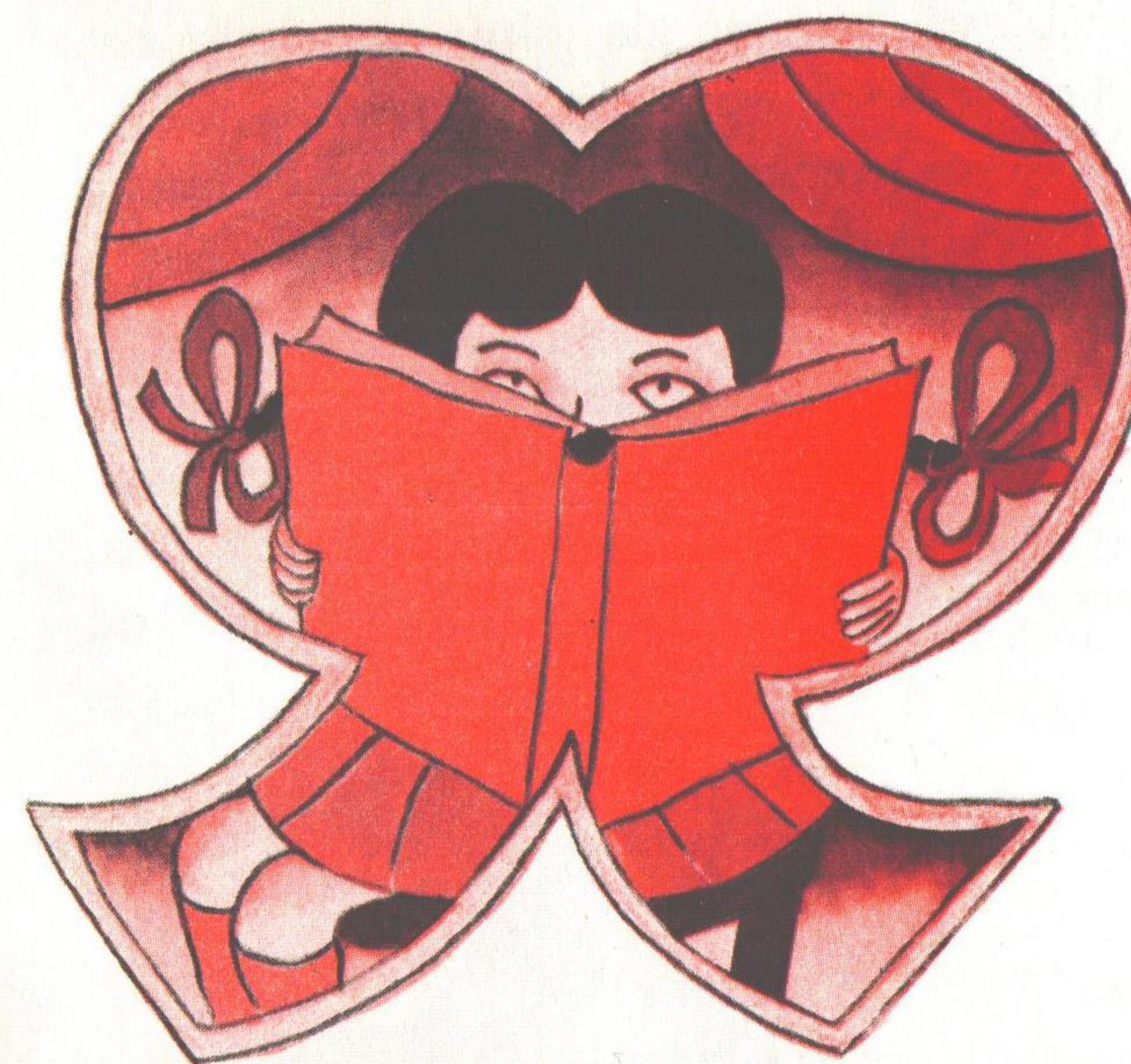
K. Kundisová, Poprad

„Mám rada mnohých našich básnikov, no zvlášť mám rada Eleny Čepčekovej. Jej témou je rodný kraj a to sa mi veľmi páči.“

M. Hudáková, Kokšov-Bakša

„Páči sa mi báseň Eleny Čepčekovej Prvý kozmonaut. A to preto, lebo poetka pekne naveršovala, že hoci človek vyletel sám do vesmíru, v srdci nebol sám, ale bola s ním celá jeho vlasť a mnoho ľudí z celého sveta.“

O. Šuga, Veľký Šariš

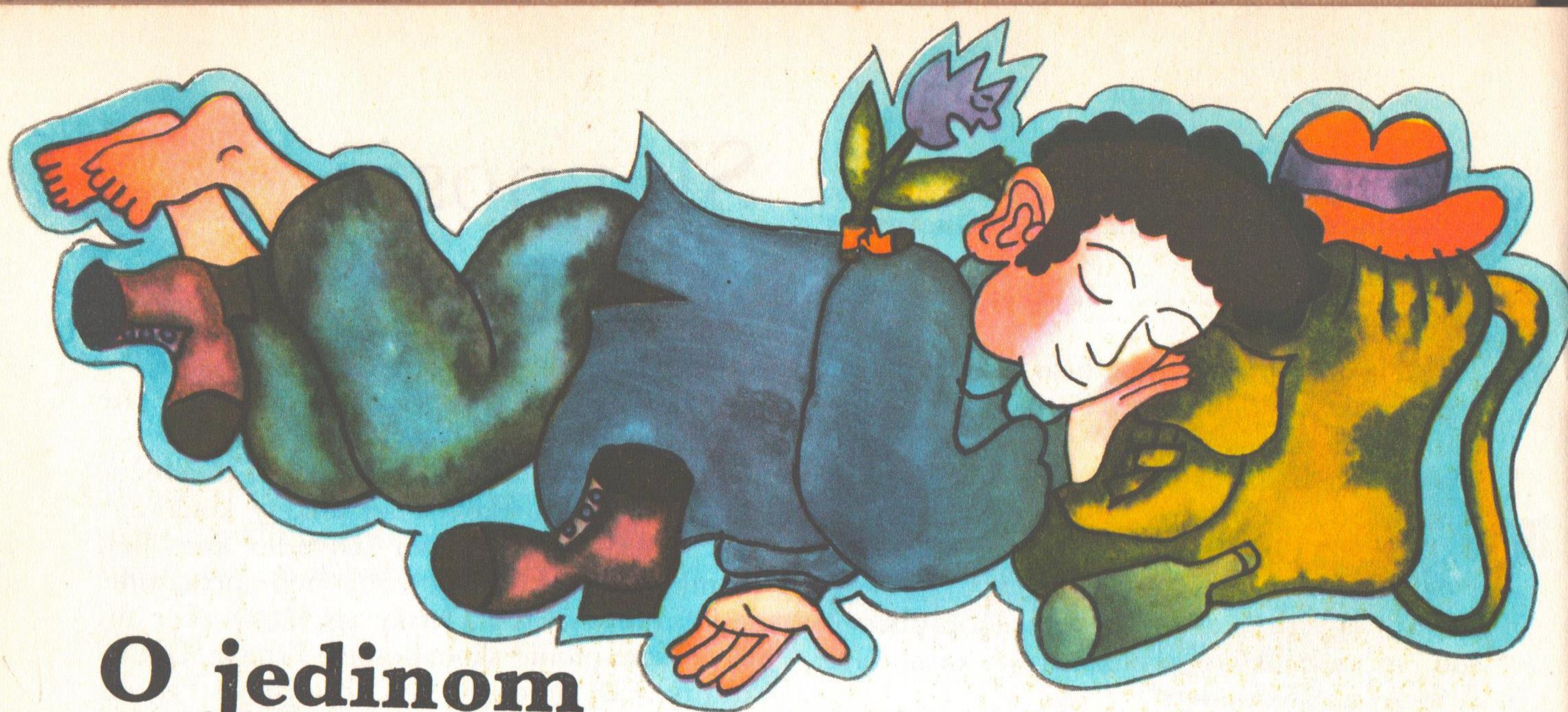
Slávnosť v Trnave

Keďže z Trnavy prišlo do ankety Zlaté Slniečko najviac hlasov a toto mesto má k Slniečku i veľmi priateľský vzťah, záverečné vyhlásenie výsledkov našej ankety konalo sa 27. júna v trnavskom Divadle pre deti a mládež. V kultúrno-zábavnom programe, v ktorom vystúpil Detský spevácky zbor pri Krajskom pionierskom dome v Trnave, Detský dramatický súbor pri EŠU Bratislava-Prievoz a Detský dramatický súbor pri EŠU v Trnave, predstavili sa vyše tristo deťom i spisovatelia Krista Bendová, Mária Ďuričková, Elena Čepčeková a Rudo Moric. Na záver slávnosti šéfredaktor Slniečka Ján Turan odovzdal prvým z najobľúbenejších tvorcov slovenskej detskej knihy plastiku zasl. umelca Vladimíra Kompánka — Zlaté Slniečko.

Pri tejto príležitosti krásne gesto urobila Krista Bendová, ktorá síce Zlaté Slniečko prevzala, ale súčasne oznámila, že ho odovzdáva Pamätnej izbe Ludmily Podjavorinskej v Bzinciach, kde podľa nej patrí ako symbol trvalej hodnoty básnického diela Tety Ludmily.

Z listu národného umelca Ludovíta Fullu

Národný umelec L. Fulla sa pre nedobrý zdravotný stav nemohol zúčastniť trnavskej slávnosti. Redakciu Slniečka poslal však list, v ktorom napísal: „**Správa, že práve mňa si deti vyvolili za svojho najobľúbenejšieho ilustrátora, je pre mňa radostnou udalosťou. Veľmi rád som tvoril pre radosť detských očí, ktoré vedia najúprimnejšie vyjadriť lásku k mojim dielam.**“

O jedinom klinčeku

VLADO BEDNÁR

Keď som bol malý, bol som taký neposedný, že mi to zostalo. Aj teraz, len čo mám trochu času — hybaj! Poberiem sa, kade ma oči vedú. Neposedím.

Tak som už poprechodil svet krížom a teraz ho chodím krážom. Poznajú ma horári od Malaciek až po Zboj pod Kremencom. To som ja, ten, čo chodí s batohom a na všetko sa vypytuje ako učiteľ zemepisu.

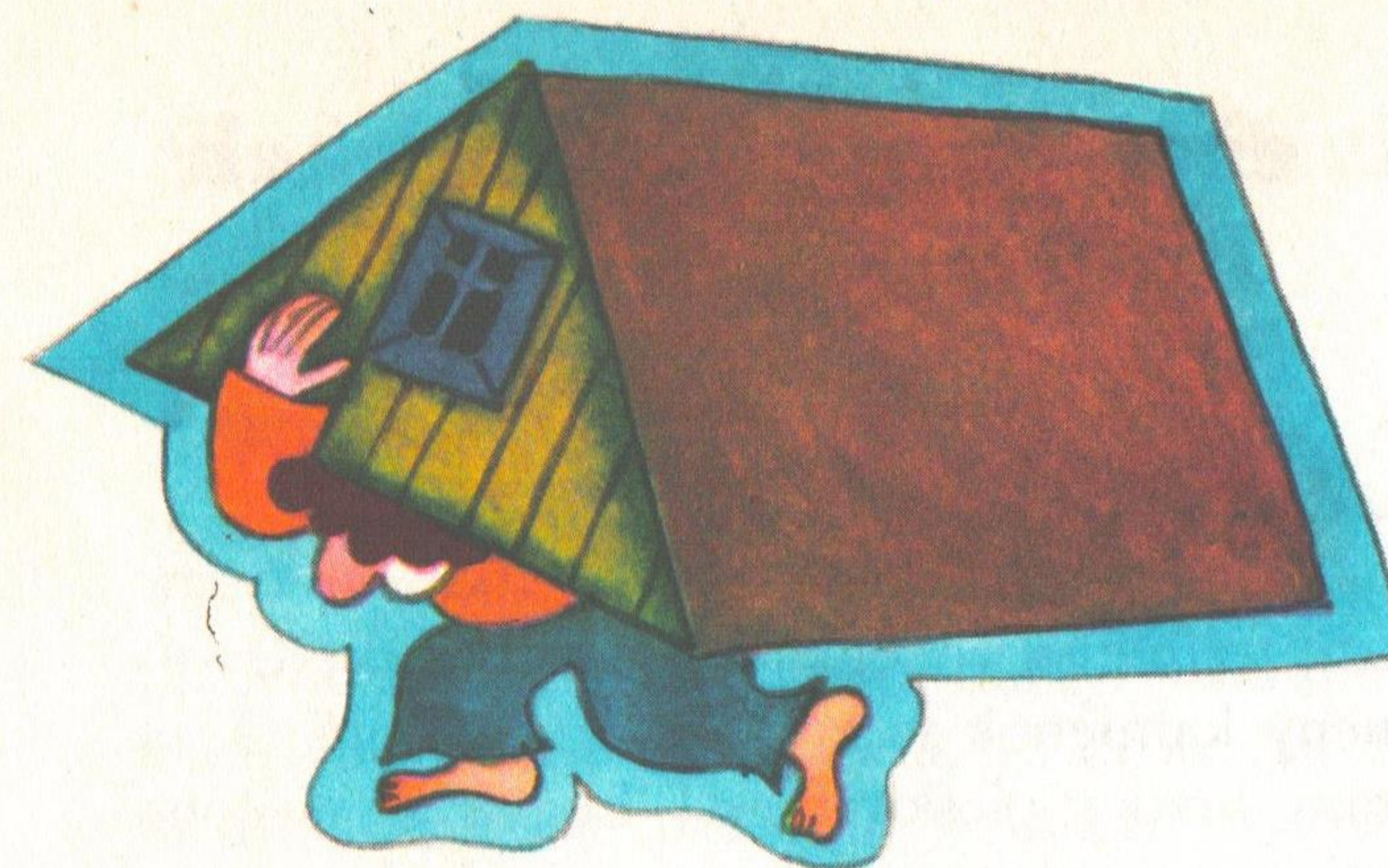
A zavše, ak už mám nohy schodené, ľahnem si niekde pri potoku do chládku alebo na slnkom vyhriatu skalú a trochu si aj pospím, lebo aj to treba, hoci to v škole neučia. Hlavu položím do trávy medzi kvety a počúvam ich táranie. Ani by ste neverili, aké veci vám tie narozprávajú. Len treba vedieť počúvať, ako to tam šušorí, šuchoce, črdloce, šušká. Pravdu vám poviem, málokedy som počul uvravenejších jedincov, ako sú rastliny. Skúste, načúvajte so mnou...

„Nuž, bola jedna mať a mala jedného syna. Volali ho Ďurom Mantinelom-Vr̀zgom,“ povedal ktosi neďaleko môjho ľavého ucha. „Že ho veľmi rada mala, vždy iba s ním ľuľkala sa, nikdy ho do sveta nepustila. Ej, a to bola chyba. Milý Ďuro aj odrástol, a ešte zo sveta nič nevidel, ale ani nič nevedel.

Aj zo školy k nim poslali samého riaditeľa, že takto a takto, milý Ďuro že musí navštevovať deväťročenkú. Ale kdeže ten! On už vraj všetku múdrosť sveta pojedol a je mu zbytočné množiny a iné vlastivedy sa učiť. Na telocvik je gramblavý, spievať vie, čítať sa mu beztak nechce, lebo spisovatelia píšu samé hrubé knihy. Ani písmená sa mu nepáčia, načo by teda aj do školy chodil!

Bolo ako bolo, no raz predsa len prinútená bola matka poslať ho medzi ľuďmi, a to priam do obchodu.

„Hľadže, synku, chalupa sa nám rúca, strecha zateká, dlážka prehnala, komín od

únavy padá. Choďte do obchodov, nakúp všetko potrebné a postav novú drevenicu pre svoju zodratú mať,“ prikázala mu.

A tak sa aj stalo. Išiel Ďuro Mantinel-Vr̀zgom po obchodoch a nakupoval. Kým ešte okná, dvere, kľučky a prahy pýtal, radi mu predali. No povedzte mi, kde predávajú celé komíny aj s pecou? A poznáte taký obchod, kde vám pekne zabalia celú strechu aj s odkvapovou rúrou? Ja veru nie. Behal milý Ďuro od stolára ku kováčovi, kým sa mu tanistra naplnila potrebnými vecami. Len tú pivnicu nie a nie zohnať, nikto jej nemal nazvyš, alebo nechcel lacno dať.

„Veď dajako už bude,“ povedal si Ďuro, pobral sa s plnou tanistrou nákupov domov a hneď a zaraz začal stavať novú drevenicu.

Najprv postavil komín rovno uprostred dvora.

„Mamo, drž,“ prikázal svojej materi, „kým ten komín neobložíš chalupou!“

Mať drží a Ďuro nelení, rúče prikľadá ďalšie časti, ako mu do rúk prídu — tu strechu, k nej dvere, okná a medzi ne schody. Ani na podstienok nezabudol, ten bol hádam zo všetkého najkrajší. A vežičky? Vežičky až troje.

Vyrástla stavba prečudesná, až ľudia oči otvárali. Taký dom ešte nevideli.

„A či mám pustiť ten komín, a či nie?“ kričí mať, keď sa už k obedu chýlilo. „Lebo ak

pustím, chalupa spadne. A ak budem držať, ktože ti tvarohových slížov navarí?“

„Len ty pekne drž!“ upokojuje ju Ďuro. „Chce to jeden klinček, taký šikovný trojcólový, na ten som zabudol.“

Rozbehol sa späť do obchodov trojcólový klinček zháňať. No materi už bolo aj dlho, ani komáre jej nedali pokoja. Zahňala sa na jedného, na druhého, komín pustila z rúk a razom celá chalupa poskladala sa uprostred dvora ako kniha.

A tu už beží Ďuro s klinčekom v ruke.

„Ej veru je ten tvoj klinček neskorý,“ pokárala ho mať. No keďže ho rada mala, pustila sa do varenia tvarohových slížov, ktoré on tak rád mal.

A na tom mieste, kde sa to stalo, vyrástol veru kvet, čo sa volá, namojdušu, klinček neskorý. Kto neverí, nájde ho aj v atlase nakreslený... Je voňavý, a dokonca aj zákonom chránený. Iste preto, aby ľudia nezabudli, kde sa to stalo. A že aj jediný malý klinček môže byť veľmi dôležitý.“

Tatranský dinosaurius a bratislavské moria

Ten, kto chce poznať minulosť našej krajiny, musí si predovšetkým zložiť okuliare.

Áno, okuliare, ktoré nosíme všetci, aj takí, čo nie sme ani ďalekozrakí ani krátkozrakí. Sú to okuliare dnešného pohľadu na svet, naša predstava o tom, že aký je dnes, taký bol vždy. Takmer všetci si myslíme, že sem-tam síce pribudne dom alebo odbudne strom, ale že Tatry stáli vždy tam, kde stoja dnes a Dunaj je síce raz suchší a raz rozvodnenejší, ale vždy je iba Dunajom. A práve to je velikánsky omyl!

V prírode sa stále všetko mení. Aj dnes, aj v minulosti. A minulosť našej vlasti je taká nesmierne dlhá, že sa to nedá ľudským rozumom ani pochopiť. Ani najlepší matematik z triedy, ani najlepší matematik zo školy, ba ani najlepší matematik na svete si nevie predstaviť obrovskú dĺžku jestvovania Slovenska i celej zemegule. Ľudia žijú iba niekoľko desiatok rokov, vek zeme sa ráta na miliardy. Lenže ešte ťažšia je predstava o tom, čo všetko sa za taký nepredstaviteľne dlhý čas odohralo. Naša zem sa síce mení ukrutne pomaličky, ale za ten ukrutne dlhý čas to znamená ukrutne veľké zmeny.

Máme ich rovno pod nosom, nemusíme o nich veľmi fantazírovať.

Lahneme si v lete na štrkovisko, zavrieme oči, tešíme sa zo slnka a odrazu: štrk! Uvoľnený kamienok sa zgúľa dolu brehom. A za ním hŕstka piesku: šust! Ledva si niečoho všimneme, ale to sa práve mení zem. Vyzerá to nijako: jeden kamienok a hŕstka piesku. Ale koľko tisícok detí na prázdninách na celom svete počulo v tej chvíli uvoľnený kamienok a koľko kamienkov nik nepočul, lebo nespadli cez prázdniny, ale na jar, na jeseň, v zime, v čase, keď sa nik nesnil. A koľko sa ich zgúľalo nie tohto roku, ale za posledných desať, sto, tisíc, milión rokov!

Zem sa mení nenápadne

Zem sa mení na všetky spôsoby. Zafúka vietor, uchyťú kúdol prachu a zanesie o kus

Približne takto vyzeral dinosaurus, ktorý svoje stupaje zanechal na balvanoch vo Vysokých Tatrách.

ďalej. Rieky a potoky neprestajne prevlačujú piesok a štrk milimeter po milimetri z hôr do dolín, a potom do mora. More vládze vyhodíť na pobrežie kamene ako malé domy. Našu zem ustavične menia aj zvieratá. Z drobučkých lastúr, ktoré sa usádzali v mori, vyrástli napríklad celé hory. Kriedové útesy, z ktorých sa vyrába krieda, rástli napríklad z drobučkých lastúr najslimačejšou rýchlosťou, ako si vieme predstaviť: jediný milimeter za tisíc rokov!

Najväčmi sa však mení naša zem sama od seba, svojimi vnútornými silami. Pevná kôra, ktorá pokrýva zemeguľu, nie je celistvá, ale rozlámaná na väčšie i menšie kusy. Doslova plávajú na spodnejších nepevných vrstvách. A keď plávajú, nuž sa aj kolíšu — prirodzene zasa nepredstaviteľne pomaly — a tak sa s nimi neprestajne čosi dvíha a iné ponára. Vysoké Tatry narastú každý rok o tri milimetre a niektoré bratislavské sídliská (napríklad Štrkovec) naopak každý rok o dva milimetre klesnú. Pravda, z tatranských končiarov sa neprestajne sypú kamene a gúľajú sa do dolín a nížin. Darma teda Tatry rastú, aj tak z nich stále ubúda. Za milióny a milióny rokov sa celkom rozpadnú. Podunajskú nížinu naproti tomu voda stále dvíha. Je to neuveriteľné, ale pod Žitným ostrovom ležia zvyšky niekdajších hôr, ktoré čas rozmrvil, drobnejšie trosky poodnášala voda a väčšie zakryl Dunaj hrubou vrstvou štrku.

Zložme si preto okuliare!

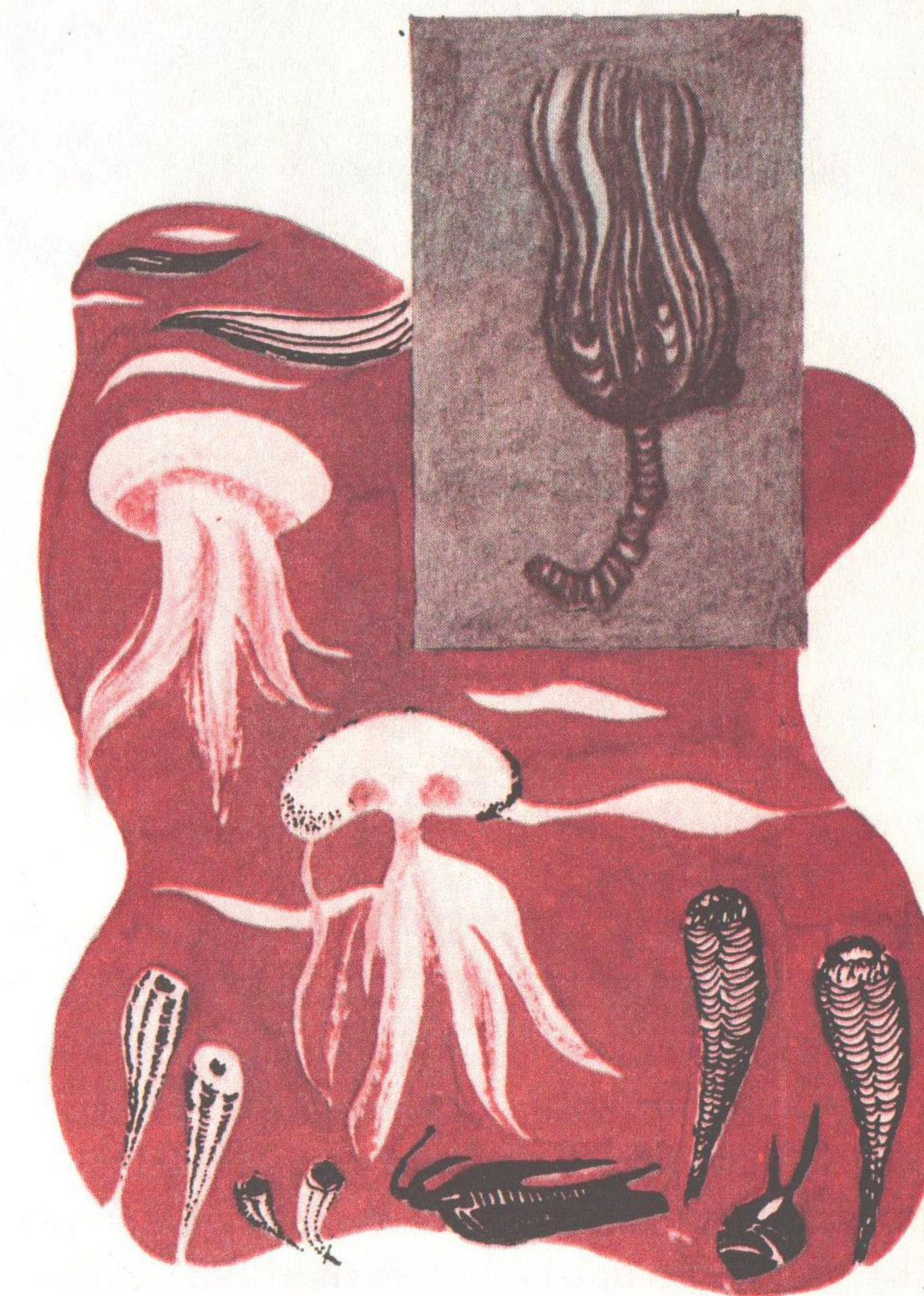
Čas pre pralesy i moria

Ak sa zamýšľame nad minulosťou Slovenska, nepredstavujme si Slovensko také, aké je dnes, ale usilujeme sa pochopiť, ako vyzeralo pred stáročiami, tisícročiami, státisícročiami a miliónmi rokov. A nemyslime si, že je to

zbytočne veľa. Najstarší zvyšok ľudského tela, ktorý sa našiel na Slovensku, zub z Devínskej Kobyly pri Bratislave, je napríklad starý 15 miliónov rokov!

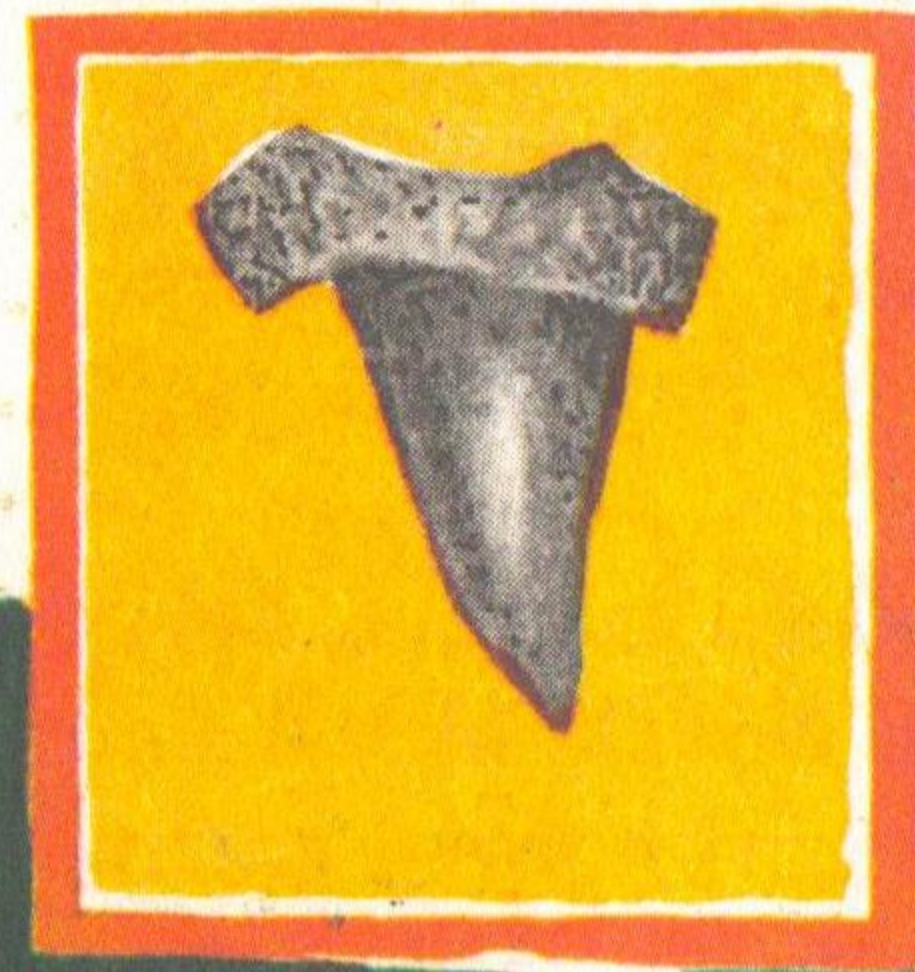
Tento „ľudský“ zub patril tvorovi, ktorý vyzeral skôr ako opica než človek, ale na tom nezáleží. Je celkom isté, že pri ňom sa začína naša ľudská história.

A čože je to ľudská história proti histórii zeme. Alebo aj histórii života. Každý už iste

Priestor našej dnešnej vlasti zalievali pred miliónmi rokov moria. Žili v nich všelijaké zvieratá, napríklad aj laliovky (skamenelina laliovky je na obrázku vpravo hore), ktoré sa ponášali na skutočné kvety a vytvárali na morskom dne krásne lúky.

Slovensko v najstarších a ešte starších dobách

V moriach, zalievajúcich Slovensko, žili aj žraloky. Zostali po nich už len zuby roztrúsené v piesku na viacerých slovenských náleziskách.

počul o dinosauroch, veľkých i malých ozrutách, ktoré žili na našej zemi v takých dávnych dobách, že sú súčasťou už len do obrázkových seriálov, kreslených žartov alebo fantasticko-dobrodružných románov.

A predsa tie obludy žili stokrát dlhšie ako človek odvtedy, čo si vedel vyrobiť prvý nástroj z kameňa.

Ak sme si teda povedali, že si dĺžku času jestvovania zeme, života i človeka nevieme predstaviť, povedzme si hneď, že sa u nás za ten nepredstaviteľne dlhý čas odohralo všetko. Rástli u nás pralesy vysoké ako paneláky, v ktorých sa plazili metrové stonožky a lietali vážky veľké ako detské lietadielka. Boli u nás púšte, v ktorých fučali dinosaury. Striedali sa horúce i studené obdobia a s nimi pralesy s tigrami a opicami, stepi so slonmi a bizónmi, tundry s jeleňmi takými veľkými, že by ich parohy v menšej izbe siahali od steny ku stene, ale predovšetkým u nás špliechala voda,

pretože Slovensko najčastejšie zalievali moria, v ktorých žili najrozličnejšie zvieratá.

Zoologická záhrada geologickej minulosti

Najstarším živým tvorom, ktorého zvyšky sa našli v okolí Bratislavy, boli napríklad ľaliovky. Ľaliovky vytvárali na dne mora krásne lúky, v ktorých plávali trilobity a ďalšie zvieratá: ramenonožce, plutvonožce, krúžkovce, koraly, machovky a ďalšie.

Z najstarších morí zostali na Slovensku aj magnezitové a dolomitové hory na východnom Slovensku; vyrástli za stamilióny rokov z morských lastúr. Z čias najmladších morí ostala Devínska Kobyla pri Bratislave, na ktorej vedci i nevedci dodnes v piesku nachádzajú zuby žralokov a ďalších morských rýb, lastúry a kosti. Dve deti našli nedávno v piesku na Devínskej Kobyle dokonca stavec z chrbtice naozajstnej veľryby...

Slovensko v najstarších a ešte starších dobách

Menili sa však nielen stromy a zvieratá, ale aj hory a doliny, moria a jazerá, rieky a potoky. V čase, keď u nás žili veľryby, nestáli ešte Malé Karpaty. Dinosaur, ktorého stopu našli geológovia vo Vysokých Tatrách, sa nedriapal po končiaroch, ale pásol sa na papradinách v oázach uprostred rovnej, strašidelne vyschnutej púšte.

Všetky tie dávne éry sa nazývajú geologickou minulosťou. V nej vyrástli naše hory, z vysychajúcich morí sa vytvorili rieky, pukliny zemskej kôry sa premenili na doliny a rokliny.

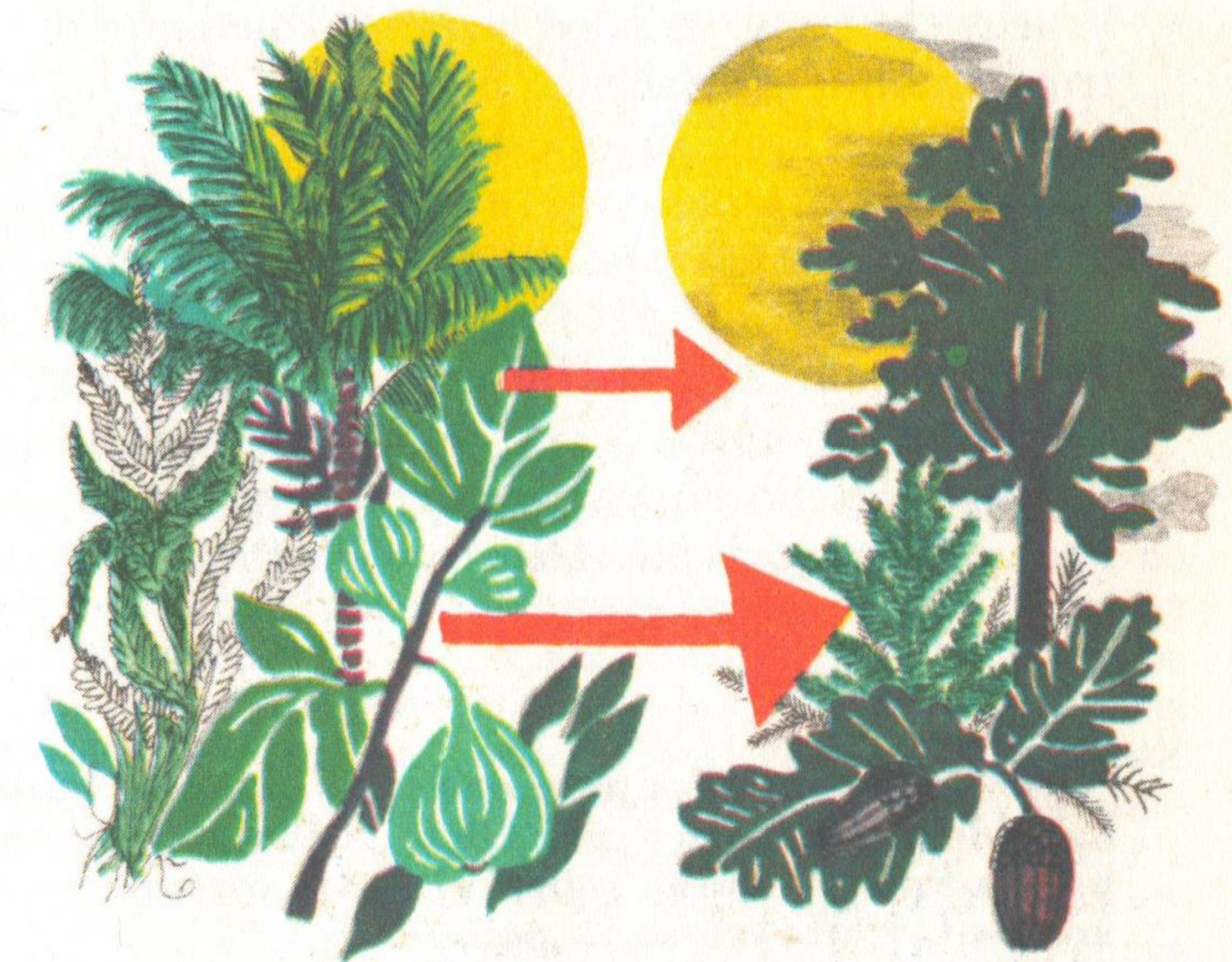
Starosti s počasím

Za geologickou minulosťou nasleduje geologická prítomnosť. Je mladšia ako dva milióny rokov, jej čas teda nie je taký ukrutne dlhý, aby sme sa museli trápiť, ako sa v ňom menili hory a doliny. Oveľa väčšie starosti nám robí napríklad počasie. Dobře hovoria starí ľudia: stále sa mení (a vždy k horšiemu, dokladajú, ale to už nie je celkom pravda). Na začiatku geologickej prítomnosti sa počasie ochladzovalo, prestali u nás rásť figy a vavrín a miesto nich prišli brezy, duby, ba aj tundry slávnych ľadových dôb, keď u nás žili mamuty, nosorožce, jaskynné medvede a jaskynné levy. Počasie geologickej prítomnosti stále kolísalo od tepla do chladu a z chladu do tepla, pokým sa nezmenilo na také, v akom žijeme dnes. Presnejšie, len približne také počasie, pretože ani dnes nie je nemenné. Napríklad Kelti, o ktorých si ešte budeme rozprávať, si museli teplé spodky obliekať oveľa častejšie ako my; pred dvetisíc rokmi u nás viacej pršalo a väčšmi aj mrzlo.

Ale to už bola starosť Keltov, my sa s tým netrápme, vieme, ako sa naša zem stále menila a mení dosiaľ, vieme však aj to, že sa menila

a mení tak strašne pomaličky, že nás z toho hlava bolieť nemusí. Ani za milióny rokov Tatry nevyrastú do neba, ani sa nerozpadnú na kamienky a ani za milión rokov sa bratislavské sídlisko Štrkovec neprepadne pod zem.

A tak si radšej povedzme, ako sa v tom ukrutne dlhom čase, o ktorom sme si rozpráva-

Od čias, v ktorých Slovensko omývali životodarné moria, sa počasie stále menilo. Boli u nás aj tropické pralesy aj ľadové polia. Iba posledné tisícročia sa počasie ponáša na dnešné.

li, menil človek, ako sa z chlpáňa, ktorého zub našli na Devínskej Kobyle, zmenil na múdreho žiaka deväťročenký.

Ale o tom až nabadúce.

(Pokračovanie)

Píše PAVOL DVOŘÁK
ILUSTRUJE NAĎA RAPPENBERGEROVÁ – JANKOVIČOVÁ

SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ!

Milí slniečkári, prvým číslom tohto ročníka začíname novú literárnu súťaž. Vašou úlohou bude vždy prečítať pripravenú

ukážku niektorej známej detskej knihy, určiť jej autora a názov, prípadne odpovedať na jednu z dvoch ďalších otázok. Zo správ-

nych odpovedí každý mesiac vyžrebujeme desiatich výhercov a pošleme im hodnotnú knihu vydavateľstva Mladé letá.

Otázka č. 1:

„Na jazere nevidno jediného člnka. Stoja poväzované o kolíky na brehu pri plavárni. Nikto sa nečlnkuje ani neprechádza po pieskovom chodníku, hoci je utešený slnečný deň. I turistické cesty, čo sa od jazera rozbiehajú do troch dolín, označené červenou, zelenou a žltou značkou, sú opustené. Je ticho, aké býva pred búrkou.

Mačička dospáva po dlhom putovaní. Pani v kuchyni hladí úzke trojfarebné plátno. Veľmi je pokrčené, akoby bolo dlho ležalo na dne hlbokého kufra. Sú na ňom farby bieleho snehu, belasého encyánu a červeného maku. Farby sú zrazu jasné, žiaria v dlhých pásoch

Tým, ktorým by sa prvá otázka videla predsa len priťažká, prezradíme, že kniha zobrazuje udalosti, v ktorých sa za pomoci sovietskych ľudí rodila naša sloboda.

Do žrebovania zaradíme každého súťažiaceho, ktorý zodpovie správne aspoň jednu otázku.

Odpovede nám pošlite na korešpondenčných lístkoch do 25. septembra t. r. Želáme vám veľa úspechov a radosti z overovania si svojich literárnych vedomostí.

Milí slniečkári!

Ostali sme vám dlžní ešte rozlúštenie poslednej súťažnej otázky z 9. čísla Slniečka. Správna odpoveď znie:

Spisovatelia: Martin Rázus aj Milan Rúfus, Fraňo Kráľ, Ján Bodeňek, Krista Bendová, Eleonóra Gašparová, Anton Habovštiak, Rudo Moric, Vincent Šikula, Ludmila Podjavorinská, Mária Jančová, Vla-

dimír Reisel, Ján Navrátil, Jozef Repko, Elena Čepčeková, Lubomír Feldek, Miroslav Válek, Ján Kostra, Ludo Ondrejov, Kliment Ondrejka, Tomáš Janovic, Štefan Žáry, Vojtech Zamarovský, Rudolf Dobiáš, Hana Zelinová, Mária Ďuríčková, Ondrej Sliacky, Jana Šrámková, Mária Haštová aj Maša Haľamová, Jozef Horák, Nataša Tanská, Andrej Plávka, Mária Topoľská, Klára

Jarunková, Ludo Zúbek, Jozef Pavlovič, Ján Turan, Vladimír Ferko, Jozef Cíger-Hronský, Mária Rázusová-Martáková, Dominik Štubňa-Zámorský.

Ilustrátori: Ludovít Fulla, Miroslav Cipár, Štefan Cpin, Albín Brunovský, Jaroslav Vodrážka, Jozef Cesnak, Viera Bombová, Lubomír Kellenberger, Alojz Klimo, Viera Gergerlová, Vincent Hložník, Ferdinand

bielej a červenej, do ktorých sa vkladil belasý trojuholník.

Otázka č. 2:

„To bol, deti moje, príbeh o, cigánskom chlapčekovi s očkom spoly čiernym, spoly nebovým.“ To sú dva predposledné riadky vašej obľúbenej knižky. Ako sa volal ten cigánsky chlapec a knižka, kedy sa odohráva jej dej?

Otázka č. 3:

EXPLÓZIA — to je názov úspešnej knižky slovenského spisovateľa. Kto je jej autorom a aká významná udalosť ho inšpirovala k jej napísaniu?

Hložník, Ján Lebiš, Jozef Baláž, Vladimír Machaj, Irena Tarasová, Oto Lupták, Ondrej Zimka, Dušan Kállay, Karol Ondreička, Ján Trojan, Ján Dressler, Ludovít Ilečko.

Vyžrebovali sme týchto desiatich výhercov, ktorým posielame knihu: Jana Sýkorová, Cinobaňa; Eduard Braniš, Suchá nad Parnou; Jana Orolínová, Machulince; Zoltán Mészároš, Bardoňovo; Ľubomíra a

Peter Čechovci, Svit; Mária Čupková, Šumiac; Svätopluk Mráz, Gbely; Zlata Slovákova, Šinteu, Rumunsko; Katarína Ivanová, Pozba; Peter Hušta, Palárikovo; súrodenci Baranovci, Prešov.

ANKETA A SÚŤAŽ ZLATÉ SLNIEČKO ● ANKETA A SÚŤAŽ ZLATÉ SLNIEČKO ● ANKETA A SÚŤAŽ ZLATÉ SLNIEČKO

Zápisník Slniečka

ŽIVOTNÉ JUBILEUM. V auguste dožila sa významná slovenská poetka zasl. umelkyňa Maša Haľamová sedemdesiatich rokov. Hoci ťažisko jej tvorby spočíva v poézii pre dospelých, jej próza Petrišorka (1965) patrí k najumelečkším knihám pre deti mladšieho školského veku. K životnému jubileu umelkyne, ktorej tvorba sa už dávno stala súčasťou národnej klenotnice, srdečne blahozeláme, prajeme jej veľa zdravia a nových umeleckých úspechov.

DIE INSEL FÜR SECHSTAUSEND WECKER. S týmto názvom vyšiel v Berlíne rozsiahly výber z modernej slovenskej a českej poviedky pre deti. Slovenskú poviedku v ňom zastupujú Ján Beňo, Mária Ďuríčková, Rudolf Dobiáš, Klára Jarunková, Rudo Moric, Ondrej Sliacky, Vincent Šikula, Ján Štiavnický a Nataša Tanská.

Z RUKOPISOV MLADÝCH LIET. Po spomienkových knihách národného umelca Ludovíta Fullu a Jaroslava Vodrážku pripravuje redakcia náučnej literatúry na vydanie spomienky národného umelca Eugena Suchoňa, ktoré literárne spracovala jeho dcéra Danica Štilichová. Ku knihe, v ktorej náš významný hudobný skladateľ spomína na svoju mladosť i hudobné začiatky, bude pripojená i gramoplatňa s nahrávkami z jeho ranej tvorby.

VÝZNAMNÝ DEBUT. Knihou Tajomstvá predstupuje po prvý raz pred detského čitateľa spisovateľ Dušan Kováč, ktorý doteraz publikoval svoje poviedky pre deti len časopisec-ky. Tak ako v nich i vo svojej knihe zobrazuje život súčasných detí, ich citlivý vzťah k svetu dospelých, prvé záchvevy detských lások, túžob i sklamaní.

JANKO HRAŠKO PO RUSKY. V prerozprávaní Márie Ďuríčkovej a s ilustráciami Štefana Cpina vydalo sovietske vydavateľstvo Detskaja literatura slovenskú ľudovú rozprávku Janko Hraško. Náklad — 100 000 výtlačkov!

KNIH V ŽIVOTE MALÉHO DIETAŤA. Pri príležitosti Medzinárodného roku dieťaťa 1979 vypisuje vydavateľstvo Mladé letá, Kruh priateľov detskej knihy a časopisy Zlatý máj, Predškolská výchova a Čitateľ SÚŤAŽ PRE UČITELKY MATERSKÝCH ŠKÔL, ŠTUDENTKY PEDAGOGICKÝCH ŠKÔL, RODIČOV A PRACOVNÍCKY LUDOVÝCH KNIŽNÍC NA SLOVENSKU na tému Kniha v živote dieťaťa. Príspevok do súťaže má obsahovať ľubovoľnou formou vyjadrenú skúsenosť z práce s detskou knihou medzi deťmi predškolského veku. Rozsah do 6 strojopisných strán. Uzávierka súťaže je 30. novembra 1979. Trojmo napísané príspevky treba poslať na adresu: Sekretariát KPDK, Mladé letá, Nám. SNP 12, 894 26 Bratislava. Najlepšie príspevky uverejnia časopisy Zlatý máj, Predškolská výchova a Čitateľ. Ceny: I. 5-dňový pobyt v Prahe počas kongresu IBBY; II. Kolekcia kníh pre deti v hodnote 2000 Kčs; III.—V. Kolekcia kníh pre deti v hodnote 500 Kčs; VI.—X. cena: Ročné predplatné na časopis Slniečko alebo Zlatý máj.

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor Ján Turan, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom a objednávky každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, 884 19 Bratislava, Gottwaldovo nám. 6. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

DITA NA SLNIEČKU

Kreslí VIKTOR KUBAL 19.602

Načo trápiť psíka? Nech si prosíť zvyká.
Ja si pekne pýtam. To radím aj Ditám.

